

POESIA RUMĂNĂ

CERCETARE CRITICĂ

DE
TITU MAIORESCU

URMATĂ DE O ALEGERE DE POESII.

IASSI.
EDIȚIUNEA ȘI IMPRIMERIA SOCIETĂȚII JUNIMEA.
1867.

Domnului G. Năeniță în
semn. de sinceră stimă și
amiciție: Muruzgă
Dulcești
în 7 Sept. 1867.

POESIA RUMÂNĂ.

PREFAȚĂ.

Cartea de față a fostu altfel proiectată decât se presintă publicului acum.

Sunt aproape doi ani de când membrii Societății Junimea consacră o parte din timpul fiecărei ședințe a lor la lectura poeziilor rumâne publicate până astăzi, cu scopu de a compune pentru juna generațiune rumână o antologie, in care toate poeziile să fie dacă nu mai presus de or ce critică, cel puțin insuflate de unu simțimentu poeticu și

ferite de injosire in concepțiune și in expresiuni. Ȃnsă din miile de poesii cetite Societatea nu a pututu alege unu numėru suficientu pentru a compune unu volumu, și dintr'o colecțiune de poesii frumoase a eșitu o critică de poesii rele.

Critica se află la inceputul volumului, ear căteva esemple de poesii mai bune la fine, și publicațiunea intregă este unu semnu caracteristicu al stării, in care a ajunsu literatura rumână in anul 1867.

Iassi, in Iunie.

T. Maiorescu.

CUPRINSU.

	<u>Pag.</u>
A. O cercetare critică asupra Poesiei	
Rumâne	1—117

I. Condițiunea materială a poesiei.

Teorie	1
Cuvinte determinate	9
Epitete	13
Personificări	17
Comparațiuni	22
Resumatu și observări asupra poesiei politice . . .	35

II. Condițiunea ideală a poesiei.

Teorie	45
Transițiune grabnică	56
Mărirea obiectului	75
Desvoltare crescândă spre culminațiune	101

	<u>Pag.</u>
Resumatu	112
Concluziune	115

B. Esemple de poezii rumană . . . 119—206

I. Poezii lirice.	121
II. Fabule și Epigrame	145
III. Balade.	165

POESILE PUBLICATE.

	<u>Pağ.</u>
G. Alexandrescu.	
Toporul și pădurea	147
Țiganul și purcelul	152
Cănele și cățelul	157
Măgarul resfățatu	162
Umbra lui Mircea	172
Uciğașul fără voie	187
V. Alexandri.	
Stelele	64
Pescarul Bosforului	65
Dedicație	123
Cinel-cinel	130
Fētu Logofētu	169
Ceasul rėu	182
Banul Mărăcină	194
Groza	204
Barbu Țiganul.	
Dragi boeri de lumea nouă	79

	Pag.
D. Bolintineanu.	
Mihaiu scăpându stindardul	167
Mircea la bătae	176
Capul Avarilor	180
Mărioara.	191
Daniil Sihastru.	199
M. D. Cornea.	
Pe când frunza 'ngalbenită.	82
Nu vezi tu	136
G. Crețeanu.	
Gondola	201
A. Donici.	
Momița și doue mițe	149
Racul, broasca și știuca	154
Lupul și cucul	159
Th. Gautier.	
Norul	104
N. Georgescu.	
Vecina noastră	139
Goethe.	
Proverbu rimatu	22
Gheocelul și albina	74
Mângăere in lacrimi	82
Craiu codrului	102

	Pag.
Heine.	
Ca unu rege e păstorul	22
Vocea muntelui	57
De-odată eu am desperatu	60
Așu vrè ca durerile mele	60
Lacrima ce am vërsatu	64
Dacă privescu in ochii tēi	73
Adese ochiul tēu imi pare	73
 I. Kerner.	
Consolațiune	76
 Lachambaudie.	
Rosa cea umedă	25
 Lenau.	
Pe a lacului surfață	107
 I. Negruzzi.	
Seninu și furtună	137
Nepăsare	143
Epigramu	156
 N. Nicoleanu.	
Unei Doamne	134
O victimă	141
Epigramu	161
 Poesii populare.	
Frunță verde măru sălcu	80

	<u>Pag.</u>
Cântecul spaniolu	77
Oltule, Olteţule	91
Frunză verde de piperu	95
 T, Şerbănescu.	
Privescu	128
Doru	132
 A. Sihleanu.	
Sonetu	126
Barcarola	178
 Uhland.	
Blestemul cântăreţului	105
Ciocărlile	108
 I. Văcărescu.	
Epigramu	151

CERCETARE CRITICĂ

ASUPRA

POESIEI RUMĂNE.

I.

Condițiunea materială a poeziei.

Poesia, ca toate artele, este chemată a exprima frumosul; în distingere de știință, care se ocupă de adevăru. Cea d'întâi și cea mai mare diferență între adevăru și frumosu este: că adevăru cuprinde numai idei, pe când frumosul cuprinde idei manifestate în materie, sensibilă.

Este dar o condițiune elementară a fiecărui opu de arte, de a avè unu materialu în care

sau prin care să'și realizeze obiectul. Astfel sculptura își taie idea in lemnu sau in peatră, pictura și-o exprimă prin colori, musica prin tonuri, și aceasta constitue ceea ce s'a numitu mecanismul artelor. Numai poesia (și aci vedem prima ei distingere de celelalte arte) nu află in lumea fizică unu materialu gata pentru scopurile ei. Căci cuvintele auzite nu sunt materialu, ci numai organu de comunicare. Cine aude silabele unei poesii sanscrite fără a înțelege limba sanscrită, de și poate primi o idee vagă de ritmul și de eufonia cuvintelor, totuși nu are impresiunea proprie a opului de arte, nici partea lui sensibilă, nici cea ideală; fiindcă sonul literelor nu are să ne impresionese ca tonu musicalu, ci mai ăntăi de toate ca unu vehiculu pentru a desceptă imaginile și noțiunile corespunđătoare cuvintelor, și unde această desceptare lipsește, lipsește posibilitatea percepțiunei unei poesii. Din contra cine vede o pictură indică, și fără a înțelege idea străină ce a incorporat'o poate artistul prin colori d. e. detaiul unui cultu necunoscutu alu anticității, are totuși pe de-

plinu partea sensibilă a opului de arte și este in stare a o aprețuî. Colorile picturei sunt dar unu adevăratu materialu; asemenea tonurile musicei, peatra sculpturei; ănsă cuvintele poesiei sunt de regulă numai unu mijlocu de comunicare intre poetu și auditoriu.

Unde este atunci materialul sensibilu alu poetului, fără care nu se poate produce unu opu de arte? Materialul poetului nu există in lumea din afară; elu se cuprinde numai in consciința noastră și se compune din imaginile reproduse ce ni le desceaptă auđirea cuvintelor poetice. Când cetimu d. e. la Bolinteanu:

Intr'o sală 'ntinsă pinte căpitani
Stă pe tronu'i Mircea încărcatu de ani.

Astfel pinte trestii tinere 'nverđite
Unu stejaru intinde brațe vestejite.

Astfel după dealuri verđi și numai flori
Stă bătrănu munte albitu de ninsori,

partea materială din ceea ce este frumosu in această poezie, sunt imaginile provocate din fantasia noastră prin cuvintele poetului „Mircea încărcatu de ani, ca unu stejaru ce’și întinde brațe vestejite pîntre trestii, ca unu munte albitu de ninsori după dealuri verzi“ etc.

Prima condițiune dar, o condițiune materială sau mecanică, pentru ca să existe o poezie in genere, fie epică, fie lirică, fie dramatică, este: ca să se descepte prin cuvintele ei imagini sensibile in fantasia auditorului, și togmai prin aceasta poesia se deosebesce de prosă ca unu genu aparte cu propria sa rațiune de a fi. Cuvântul prosaicu este chematu a’mi da noțiuni chiare, ănsă aceste noțiuni sunt abstracte, logice, desmaterializate, și potu constitui astfel unu adevăru și o știință, dar nici odată o arte și unu opu frumosu. Frumosul nu este o idee teoretică, ci o idee invălită și incorporată in formă sensibilă, și de aceea cuvântul poeticu trebuie să’mi reproducă această formă. Noțiunea abstractă „cina cea de taină“ poate fi adevărată, dacă ăi cunoscū relațiunile esențiale din Istorie, ănsă pentru aceasta nu

este încă frumoasă; vroescu să facu din ea unu opu de arte, trebuie să o incorporezu intr'o materie sensibilă, să mi-o depingu cu colori intr'unu tablou (Leonardo da Vinci) sau să o descriu cu cuvinte cari să'mi descepte imagini de sensibilitate adecuate cu obiectul ei (Klopstock „Messias“).

Prin urmare unu şiru de cuvinte, care nu cuprinde alta decât noţiuni reci, abstracte, fără imaginaţiune sensibilă, fie ele or. cât de bine rimate şi împărţite in silabe ritmice şi în strofe, totuşi nu sunt şi nu potu fi poezie, ci remănu prosă — o prosă rimată.

Pentru a demonstra cu rigoare acestu adevăru — demonstraţiune cu atât mai importantă, cu cât din ignorarea lui multe din poeziile noastre nici nu intră in categoria opurilor de arte, ci sunt prosă stricată prin rime — vomu intră in câteva detaiuri a le producţiunilor adevărat poetice şi vomu arăta, cum o sumă de particularităţi esenţiale ale poeziilor celor mai frumoase se esplică numai pe baza acelu adevăru.

Poetul, chematu a deceptă prin cuvintele ce le intrebunțeadă, aceleași imagini sensibile in consciința auditorului, ce și le inchipuesce elu in fantasia sa, are a se luptă cu o primă dificultate foarte insemnată: cu perderea crescendă a elementului materialu in gândirea cuvintelor unei limbi. La inceputu, mai toate cuvintele corespundeau unei impressiuni sensibile, și cine le aușia atunci, își reproducea prin ele acea imagine materială, din care se născuseră. Cu cât inaintează ănsă limba, cu cât esperiința se intinde peste mai multe cercuri și cuprinde cunoscința a tot mai multe obiecte de același felu: cu atât cuvântul ce le exprimă devine mai abstractu, caută a se potrivì cu toată suma de obiecte căstigmată din nou, perde una câte una din amintirile sensibile de mai nainte și, devenindu o noțiune generală, se ridică pe calea abstracțiunei spre sfera sciinței, ănsă se depărtează in proporțiune egală de sfera poesiei. Să luămu d. e. cuvântul *eminentu*. Când ȑice astăȑi cineva „capacitate eminentă“, nu leagă nici o imagine sensibilă cu aceste cuvinte. Altfel a fostu in vechime,

in acea vechime romană, care a întrebuițatu pentru prima oară cuvântul *eminens*. *Eminens* sta in legătură cu vechiul *meno*, care insemnă a fi înălțatu, a se ridica peste o nivelă dată; de unde cuvântul *mensa* care mai nainte vrea să ȳică or ce ridicătură, masă, bancă, scenă pentru vinderea sclavilor, etc.; *e-minere* arăta o ridicătură mai frapantă decât celelalte, scoasă la iveală dintre toate, și *eminens* cuprindea dar pe atunci o imagine sensibilă foarte semnificativă. Astăȳi a dispărutu elementul materialu din concepțiunea acestui cuvântu, *eminentu* este o noțiune exclusiv intelectuală. *Eminens* celu vechiu putea să fie o espressiune poetică, *eminentul* de astăȳi este o espressiune essential prosaică.

Ceea ce s'a întâmplatu cu *eminens*, s'a întâmplatu cu cele mai multe cuvinte a le limbei rumâne și a tuturor limbelor indo-europene: cuprinsul lor, in procesul psihologicu alu formărei noțiunilor, a devenitu așa de etericu, incăt nu mai possede decât o slabă amintire de sensibilitate.

Ce importanță are această eterizare pentru știință, amu arătat cu altă ocașune *). Rezultatul ănsă pentru arte este: că poetul nu mai poate intrebuița toate cuvintele limbei simple așa precum sunt admise astăzi pentru însemnarea obiectelor gândirei lui, ci trebuie sau să le illustreze cu epitete mai sensibile, sau să le invieze prin personificări sau să le materializeze prin comparațiuni, in ori ce casu ănsă să aleagă dintre toate cuvintele ce esprimă aproape același lucru pe acele, care cuprindu cea mai mare dosă de sensibilitate potrivită cu inchipuirea fantasiei sale.

Dacă, precum amu arătat, prin progresul logicu alu inteligenței limbistice intr'unu poporu gândirea cuvântului, care la inceputu avea trupu și sufletu, și-a perdut cu timpul trupul și și-a păstratu numai sufletul, unu sufletu rece și logicu, oglindă fidelă a rațiunei omenesci: poetul trebuie mai ăntăi de toate să încăldească

*) „Despre scrierea limbei rumâne“, public. a societății Junimea, pag. 142 — 150.

acestu productu și să resusciteze in imagina-
țiunea auditorului trupul evaporatu din vechiele
concepțiuni de cuvinte.

1. Să privimu acum mai in detaiu mij-
loacele poeților de a ne sensibiliza gândirea
cuvintelor. Primul mijlocu este de a alege cu-
vântul celu mai puțin abstractu. Unu esem-
plu va lămurì pe deplinu această aserțiune.
Când ȕicu „simtu durere“, cuvintele sunt
numai prosaice, fiindcă-mi dau o noțiune in-
telectuală, dar nu mă silescu a o intrupă;
când ȕicu „durerea me cuprinde“, locuțiunea
a devenitu mai poetică, fiindcă verbul este
expressivu sau, cum se ȕice, pitorescu. „Dure-
rea mă pătrunde, durerea mă săgeată“, etc.
sunt alte-variațiuni corespunȕătoare trebuinței
de sensibilitate in cugetarea aceluiași lucru.
Și astfel vedemu poeții preferindu cuvintelor
abstracte pe cele ce esprimă o gândire mai
individuală și calități mai palpabile.

A. Mureșanu in locu de a vorbi de armata turcească, de Russia, de patria română, cuvinte cu totul prosaice, sensibilizează aceste noțiuni și dice:

N'ajunse *iataganul* barbarei semi-lune,
A cărui plăgi fatale și ați le mai simțimu,
Acum se viră *Cnuta in vetrele străbune* —
Dar martoru ne e Domnul, că vîi nu o primimu!

Schiller, in „Moartea lui Wallenstein“ *)
dice:

Fălăria
De admiralu mi-ai *smuls'o* de pe capu.

Și in altu locu:

Cu ochiu posomoritu
Privescu ei pe străini in țara lor,
Și bine le-aru veni să ne trimită
Acasă cu *unu pumnu de bani* etc.

*) Traducere rumână, publicată de Soc. „Junimea“, pag. 15, 22.

Camoëns ȓice (Lusiada, cãntul V):

Dupã ce amu trecutu linia arȓendã ce sãparã lumea 'n doue.

Din aceeași particularitate poeticã se esplicã farmecul fabulelor lui Lafontaine. Obiectul acestor fabule este cunoscutu din alȓi autori, poate nici unul nu este originalu alu lui. Dar ceea ce ẽste originalu in Lafontaine, este cea alegere admirabilã de cuvinte, prin care in modul celu mai simplu se exprimã lucrurile in natura lor palpabilã:

Mãitre corbeau sur un arbre *perché*
Tenait en son bec un fromage.
Mãitre renard par l'odeur *alléché*
etc.

Il ouvre un *large* bec, laisse tomber sa proie
etc.

Shakespeare, modelul celu mai perfectu pentru totu ce se va chieama vreodatã fantasie

de poetu, se feresce până la exagerațiune de cuvinte abstracte și dacă le întrebuițează, le pune tot-deauna alături o imagine sensibilă.

Esele se află pe fiecare pagină a operilor sale. Să ne mărginim la câteva din cele traduse în românește, din „Macbeth“ *).

Să potu *resturna* cu viteza mea *limbă*
Ori ce te-ar depărta de la *cercul de aur*.

„Cercul de aur“ în locu de coroana regească, la care aspira Macbeth.

La finele actului I țice Macbeth:

Sum deplin hotărîtu: *intinsu e or ce nervu*
Spre teribila faptă.

În actul III, scena 1.

eu sum *rădăcina*
Și tatăl multor regi.

*) Traducere de P. Carp, publ. de Societ. „Junimea“, pag. 16, 23, 24, 52, 60.

In scena 4.

Am *innotatu in sânge* atăta de departe
Incăt de a mă'ntoarce tot așa greu imi vine
Căt de-a merge nainte. In capu imi *clocotescu*
Curioase gândiri,
etc. etc.

Amis, ne *creusez* pas vos chères rêveries,

dice Victor Hugo (Feuilles d'automne, 29).

2. Alu doilea mijlocu ce'lu vedemu intre-
buițatu de poeți. pentru a produce materialul
sensibilu in gândirea cuvintelor din partea au-
ditorului, sunt adjectivele și adverbele, ceea
ce s'a numitu „epitete ornante“. Substantivul
și verbul singuru, chiar când se referu dea-
dreptul la obiecte și acțiuni materiale, nu
producu in mintea noastră decât o slabă amin-
tire de sensibilitate, mai mult o nălucire a
materiei, decât o adevărată impressiune. Când

dicemu d. e. Hasdrubal fu ucisu in bătălia de la Metaurus, nu ne gândimu la imaginile sensibile, ce ar trebui să fie cuprinse in aceste cuvinte. Nici pe Hasdrubalu nu ni'lu inchiuimu in figura lui, nici uciderea nu ne-o reproducemu cu tot ce are ea de crâncenu, nici bătălia, nici riul Metaurus: aceste substantive și verbi sunt numai semne uscate pentru gândirea abstractă a faptului istoricu, gândire exclusiv prosaică.

Poetul nu poate intrebuintă asemenea verbi și substantive goale, ci este silitu a le îmbracă, a le improspătă in partea lor sensibilă prin anume relevare a ei. Aci este cauza, care ne esplică d. e. epitetele constante ce le aflămu in Homeru lângă persoanele principale din epopeile sale. Homeru nu numesce pe Achillu singuru, nici pe Diomedu, nici pe Pallas Atene, etc. Căci ce sunt aceste nume? Cuvinte reci, cari nu silescu imaginațiunea a'și reproduce persoana in plenitudinea ei de viață palpabilă. De aceea Homeru dice totdeauna *πρόδας ὤκυσ' Ἀχιλλεύς* = Achillu celu grabnicu la picioru, și te silescu astfel a'ți construi in fantasia ta ima-

ginea sensibilă a eroului; Homeru ȕice βολήν ἀγαθὸς Διομήδης = Diomedu celu bunu la strigătu, γλαυκῶπις Ἀθήνη = Minerva cu ochiul albastru, etc.

Shakespeare in „Macbeth“, unde vorbesce Banquo cu vrăjitoarele *), le descrie:

Se vede că 'nțelegeți,
Căci fiecare pune degetul *ciuntitu*
Pe *sbărcitele* buze.

Și in altu locu:

Voiu fi silitu să iau
De la noapte 'mprumutu vre una din a ei
Intunecate oare.

Alexandri, in eminenta sa poezie „Groza“, desceaptă cea mai vie impressiune prin adjectivele pline de sensibilitate, cu care insoțesce obiectele gândirei:

*) pag. 7 și 43 din edițiunea „Junimei“.

Galbenu ca făclia de galbenă ceară
Ce aproape'i ardea,
Pe o scândură vechie aruncatu afară
De somnul celu vecinu Groz' acum dormea . . .

— — — — —

Unu moșneagu atuncea, cu o barbă lungă,
La Groza mergënd,
Scoase doi bani *neteși* din *vechia* sa pungă,
Lângă mortu ii puse, mână'i sărutând,
Mai făcù o cruce și dișe plângënd, etc.

Tot epitetele producù impresiunea pitorescă
și marcată in poesia lui „Strunga“, d. e. in
strofa a 6-a.

Opt voinici cu spete *late*
Și cu mănăci *suflecate*
Ștau cu puscele 'ncărcate.

Frumosu este adjectivul sensibilu in strofa
lui Mureșeanu.

Inalță'i *lata* frunte și caută'n juru de tine
Cum stau ca brați in munte voinici sute de mii . . .

Foarte plasticu in descrierile sale este Bolintineanu.

Noaptea se intinde și din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vërsă.

— — —

Colo sub o neagră stâncă
Geme riul spumătoru,
Pacea nopții e adâncă,
Luna doarme pe unu noru.

— — —

Caigi! veți, noaptea vine
După dealuri *fumegându*.

— — —

Pe unu piscu selbaticu și *vijeliosu*
Unde urlă'n poale Argeșul spumosu,
Este o cetate.

etc.

—————

3. Unu altu mijlocu de a realizà aceeași condițiune indispensabilă a frumosului poeticu

sunt personificările obiectelor nemișcătoare sau prea abstracte, precum și a calităților și acțiunilor. Prin aceasta se introduce în gândirea cuvintelor o nouă mișcare, neobicinuită în proză și tot mai de aceea surprinzătoare, ce desceapătă imaginea sensibilă și colorează schema palidă a cuvântului prin cea mai energică viziune.

Deja Homeru nu mai întrebuințează verbul simplu *a săgeta*, ci ține :

Săgeata sboară cu voluptate pentru
a gusta carnea inimică.

În Horațiu grija se urcă pe corăbii

Scandit aeratas vitiosa naves
Cura.

Od. II. 16.

În Sofocle ajutorul are „ochi vioși“ etc.

Cea mai pitorescă fantasmă și în această privință o are earăși Shakespeare.

Lumina a intratu
Dejă cu noaptea 'n luptă,

dice Lady Macbeth *).

Sacrilegul omoru a calcatu sfântul templu
Al regelui, furând viața din altaru

strigă Macduff.

Păn' a nu mântui
Nocturnul liliacu monachescul seu sboru
Și păn 'a nu trage cornorutul gândacu
Somnoros băziiind, clopotul de noapte
Se 'mplinesce-o faptă de crudă pomenire,

prevestesce Macbeth.

Grozavul omoru,
Ce santinela sa, lupul, l'a tređitu
Urlându-i ora noptii, pășesce stachiosu
Păměntu nestrămutatu, n'auđi pasul meu
Or unde m'ar purtă, ca nu pietrele tale
Destainuindu-mi fapta, să lipsească pe noapte
De grozava tăcere ce-acum nevoesce.

*) „Macbeth“, edit. Junimei, pag. 60, 34, 50, 26, 27.

Trecându la literatura noastră, deși nu ne putem ascepta la aceeași fantasmie viguroasă, totuși constatăm întrebuințarea aceluiași mijlocu de personificare.

In esemplul dejă citatu din Bolintineanu :

Colo sub o neagră stâncă
Geme riul spumătoru,
Pacea nopții e adâncă,
Luna doarme pe unu noru,

împresiunea produsă prin această strofă provine mai ales din personificarea lunei in versul din urmă.

Asemene in o poesie a lui Gr. Alecsandrescu :

Este oara nălucirii : unu mormentu se desvêlesce,
O fantomă 'ncoronată din elu ese — o zărescu,
Ese — vine cătră țermuri — stă — in preajma sa privesce —
Riul inapoi se trage, munții vêrfu își clătescu.

Dintre toate poesiile „D-lui Marelu Lo-gofcetu“ I. Văcărescu, (publicate la 1848),

singurele strofe acceptabile, afară de cea publicată în colecțiunea de față, ne par a fi cele d'întăi din „o zi și o noapte de primăvară la Văcăresci“, și frumusețea lor depinde mai ales de la personificarea amorului :

N'am să scap, în pieptu portu dorul
Peste ape, peste munți,
Vădu că peste mări amorul
Când o vrea, își face punți.

La Carpați mi-am adus jalea,
Lor am vrut s'o hărăzescu :
Resunetul, frunța, valea,
Apele mi-o imuțescu !

Mii de pedici, mii de curse
Peste firea toat'a 'ntinsu,
Lacrimi în zadar sunt curse :
Unde-oîu merge, eu sunt prinsu.

Aceste exemple vor fi de ajunsu pentru a da o idee despre personificările poetice și pentru a probă, că și ele sunt născute din necesitatea

de a sensibilizà gândirea prea abstractă a cuvintelor.

4. Să mai observăm în fine încă unu modu, prin care poetul caută a ajunge la același rezultat, — comparațiunea, metafora, tropul în genere. Unu obiectu alu gândirei se pune în paralelă cu altul, care trebuie să fie sensibilu, și cu cât această paralelă este mai nouă și mai frapantă, cu atât imaginațiunea este silită ași construi figurele sensibile cuprinse în cuvinte.

Talentu fără norocu
E de prisosu :
Tămiea fără focu
N'are mirosu,

dice Goethe în proverbele sale rimate.

H. Heine compară :

Ca unu rege e păstorul,
Tronu e dealul înverșitu,

Ear coroană e deasupra'i
Soarele celu strălucitu.

La picioare ăi sunt mieii
Curtizani lingușitori,
Cavaleri ăi sunt vișeii
Ce aleargă pintre flori.

Țapii sunt actori de curte,
Ear când păsəri ciripescu,
Clopotele când resună
Facu orchestrul celu regescu.

Și toți cîntă și incîntă,
Apa 'ncepe a șopti,
Și cu arbori 'mpreună
Voru pe rege-a adormi.

In acestu timpu stăpănesce
Unu ministru, acelu căne
Ce lătrînd vrea să arete
Că veghiază peste stăne.

Ca din visu oftează Prințul:
Cărmuirea e prea grea!
Ah! ași vrea să fiu acasă
Și lângă regina mea.

Pe-al ei sinu se odihnesce
Capul meu celu obositu,
Și in ochi-î se cuprinde
Unu imperiu nemărginitu!

De tous les océans votre course a vu l'onde,
Helas! et vous feriez une ceinture au monde
Du sillon du vaisseau,

compară V. Hugo. (Feuilles d'automne 6).

Tandis que votre ami, moins heureux et moins sage,
Attendait des saisons l'uniforme passage
Dans le même horizon;
Et comme l'arbre vert qui de loin la dessine
A sa porte effeuillant ses jours, prenait racine
Au seuil de sa maison!

Ca unu globu de auru luna strălucea,
incepe Bolintineanu una din cunoscutele sale
balade istorice.

Mihaiu mândrul vine eară
Falnicu ca unu stilpu de pară,

șice Alecsandri.

Amoru, schintee smulsă din rațele ceresci,

compară Nic. N. in poesia sa „o victimă“.

Demnă de insemnatu este in fine următoarea
poesie a unui poetu francesu mai puțin cu-
noscutu, Lachambeaudie :

ROSA CEA UMEDĂ *).

Alina cu-a sa mamă pe câmpu mergendu odată
Vêdù regina florilor, o rosă adorată,
Plecându'și sinul fragedu de roșă inundatu.
Spre-a ușură pe floare de umeda povară
Ea scutură de creangă — dar frunța cea ușoară
Cu roa deodată din rosă a picatu.

Copila versă lacrimi; ear muma 'ngrijitoare
Ei șise: Veți efectul, ce graba-a dobënditu!

*) Traducere de V. P.

„De aşteptai o rađă s'ajungă de la soare,
„Ea umeda povară din floare-ar fi sorbitu.

„Copilo, sunt in lume dureri aša profunde
„Pe care şi iubirea'i datoare a respecta,
„Sunt rele vai! de care destinul ne pătrunde
„Şi singuru timpul numai le poate uşurà“.

Doze observaţiuni între cele multe, ce se pot face asupra acestei materii, ne pară la ordinea şilei pentru starea actuală a poeziilor noastre rumâne: cea d'intăi se referă la nou-tatea, cea de a doua la justeţa comparaţiunilor.

Puntul de plecare pentru or ce comparare poetică a fostu necesitatea sensibilizării obiectelor. Ănsă pentru ca acestu scopu să se ajungă, comparaţiunea trebuie să fie relativ nouă, altfel nu produce nici o imagine. Cea ce amu arătat că se întâmplă cu cuvinte, se întâmplă şi cu comparaţiuni: prin usul şilnicu işi perdu elementul sensibilu. Auđindu tot mereu una şi aceeaşi comparare, nu mai avemu pentru ea atenţiune şi nu ne mai reproducemu cuprinsul materialu. Când şicu d. e. curajosu ca unu

leu, nu'mi mai amintescu figura leului, ci primescu locuțiunea oare cum ca unu semnu convenționalu pentru gândirea abstractă a unei calități. Precum prin deasa întrebuințare se tocescu monetele și se perde chipul și pajura exprimate pe ele, așa din comparațiunile prea des auđite se sterge imaginea sensibilă; și cu aceasta toată rațiunea lor de a fi.

Remăne acum la tactul limbisticu alu poetului de a simți, care metaforă se poate întrebuința cu succesu și care a incetatu de a mai fi comparațiune sensibilă și prin urmare trebuesce pentru unu timpu sau cu totul depărtată sau celu puțin modificată in poesie. In această privință noue ne pare, că in poesiile rumăne de astăzi sunt mai ales trei imagini așa de usate și abusate, incăt poeții cei tineri aru face bine să se ferească de ele: aceste sunt florile, stelele și flomelele.

Toate amantele poeților nostri sunt ca o florișoară sau ca o steluță sau ca amëndoue in același timpu (lucru mai greu de inchipuitu), toți prinții, toate aniversarele, toate „dilele mărite“ sunt ca o stea mare, și toate impres-

siunile poetice se desceaptă când cântă filomela. Astăzi ănsă amu cetitu atâtea flori și floricele, stele, steluțe, stelișoare și filomele in versurile rumăne, încât acum primimu aceste cuvinte numai ca nisce semne uscate, obicinuite in vorbire, prin urmare fără nici unu resultatu poeticu.

Spre a mai putè fi intrebuițate asemenea metafore in literatura rumână, trebuescu im-prospătate in modu originalu prin alte cuvinte, cari să fie in stare a renasce din nou imaginile in toată frumusețea lor primitivă. Drept modelu poate servì poesia lui Alexandri „Dedicațiune“.

Tu care ești *perdută* in neagra vecinicie,
Stea dulce și iubită a sufletului meu

O blândă, mult duioasă și tainică lumină . . .

Aci imaginea își produce efectul ei, fiindcă este preparată și rennoită prin celelalte cuvinte marcate: tu care ești *perdută in neagra* vecinicie, etc.

Căt de slabe din contră (pentru a nu spune

unu cuvântu mai energicu) sunt comparațiuni
ca aceste :

Căci eu in lume sunt ca o floare,
Și cu iubirea mă mai nutrescu,
Ș'a filomelei dulce cântare
Pare că'mi țice : ah, te iubescu !

— — —

Dragă Elizo, tu ești mai dulce
Decât o roză, decât unu crinu.

— — —

Frumoasă ca o roză erai in astă lume,
Frumoasă ca o floare, ca floarea delicată.

— — —

Tu ești o stelă, ce dai lumină . . .

— — —

Ce e noaptea, când nu cântă
Filomele pintre flori ?
etc.

Dacă e vorba să comparămu tot cu flori,
să ne luămu mai bine de exemplu posesiile po-
pulare, chiar cele mai de rându, cari toate
au cel puțin originalitate in determinarea flo-
rilor și nu vorbescu numai de roze și de crini.

Cât este de expresivă următoarea strofă, născută pe stradele Bucurescilor!

Frunză verde măru sălcii
La grădină 'n Cismegiu
Doue fete frumușele
Mi-a furatu mințile mele :
Una cacheșe și naltă
Ca o dalie invoaltă,
Alta blondă mijlocie
Ca o jună iasomie,
Una are ochi de mură
Care inimele fură,
Alta doue viorele
Ce te scoate din oprele.
etc.

A doua condițiune pentru admiterea comparațiilor este : ca ele să fie juste. Comparațiunile sunt chemate a da o imagine sensibilă pentru gândirea prea abstractă, ănsă această imagine trebuie să fie potrivită cu gândirea, altfel sensibilizarea ei produce contradicere și constituie o eroare. E de necređutu, cât de des păcătuescu scriitorii in contra acestei regule elementare a conceperei, intrebuintând comparări false sau pline de confusiune.

Să ne mai mirămu de cei nechemăți și ne-
aleși, când putem cită asemenea erori chiar
in poeții nostri cei mai eminenți. Eacă cum
compară unul dintre ei:

Pe când steaoa se oglindă \\
In isvorul tăinuitu,
Crinul merge de colindă
Cămpul verde și 'nfloritu,

Și in cupa lui adună
Lacrimele de pe flori,
Ce cu rașele din lună
Se sărutu ca dulci surori.

Ear când soarele s'aprinde
Pe alu ceriului altaru,
Crinul vesel ăi intinde
Cupa'i de mărgăritaru.

Astfel tu, copilă dalbă,
Când in lume te ivesci,
Culegi roua dulce, albă,
De pe crinii sufletesci;

Și când cerul in lumină
Te desceaptă despre ziori,

A ta inimă 'i inchină
Feciorescele-i comori.

Cuvintele frumoase, dar comparațiunea confusă, imposibilă, îndată ce încerci a'ți desemna imaginile întrebuițate.

Această parte a poeziilor rumâne moderne este plină de erori în parte așa de comice, încât pot deveni un izvor bogat pentru almanace humoristice, și cu cât autorul vrea să fie mai solemn sau mai duios, cu atât, se 'nțelege, impresiunea este mai ridiculă.

Unu poetu compară:

Primăvara cea dorită de la sferile senine
Pe-a zefirului aripe între noi voioasă vine,
Sub ușoarele ei pașuri mii de flori au resăritu,⁷
Câmpul, muntele și codrul de nou ear au înverditu,
Aerul senin s'adapă de-a suflărei ei miroase,
Și din sinu'i rouează pe țarine ploi mănoase.

Primăvara vine cu pașuri ușoare și ploă
din sinu!

Altul ȕice :

Talia ȕi naltă ŕi subȕirică,
Ochii tei negri de abanosu,
Măna ta albă ŕi mititică
Face din tine unu ceru stelosu.

Talie inaltă, ochi negri ŕi mână mică facu
unu ceru stelosu!

Unu poetu cãntă :

Să fiu zefirul, să fiu zambilă,
Prin cele fete să saltu ușoru.

Să salte prin fete ca zefirul sau ca zambila!

Altul compară :

Sus la Petricica
Când mergea fetica
ŕi sta ȕiulica,
Viȕeii pãȕea —
Iŕi lua de furcã,
ŕi ca o haiducă
ŕi ca o nãlucă
In tufiŕu torcea!

Și in altu locu :

Ochii cum îi joacă
Ca la o șerpoaică,
Ca o panduroaică, etc.

Cetimu intr'o foae nouă din Iassi (Septem-
vrie 1866):

Adoru tare adevărul,
Ilu adoru că e frumosu,
Precum e in floare mărul,
Al livezii pomu frumosu.

Adevărul frumosu ca mărul !

Unul incede :

Belă copilă, de grații plină,
Musă sublimă, soare d'amoru,
Coruri de nimfe pe buza-ți lină
Le vëdu cum joacă incetișoru.

Inchipuiți-vă o buză lină, pe care joacă
coruri de nimfe !

Unul se adresează la iubita sa :

Tu floare frumușică, ca cerul de măreață,
Ca dănsul de albastră. . . .

Ear altul țice:

Aste inimi prea 'nfocate
Cu stilpări de nemurire
De al păcei imnu legate
Căntu a patriei iubire !

Ce imagine teribilă ! Inimi infocate, legate
de unu imnu cu stilpări de nemurire !

Dar destul și prea destul de această infir-
merie a literaturii rumăne, și să revenimu
in fine la partea serioasă a cercetărilor, ce
ne ocupă.

Recapitulând rezultatul dobânditu din anali-
zarea precedentă a detaiurilor poetice, constatăm

ca demonstrate următoarele propozițiuni din începutul disertațiunei :

Particularitățile stilului poeticu (espressiuni determinate, epitete, personificări, comparațiuni) purcedu toate din trebuința de a sensibiliza gândirea obiectelor ; aceasta provine din necesitatea de a crea poesiei elementul materialu, ce nu'lu află gata afară din sine, de care ănsă nu se poate lipsi nici unu opu de arte, frumosul fiind togmai esprimarea unci idei sub o formă sensibilă corespunțătoare.

Din aceste reflecțiuni înțelegemu in același timpu ce vrea să ăică mult discutata originalitate a poetului. Poetul nu este și nu poate fi totdeauna nou in idea realizată : dar nou și originalu trebuie să fie in vestmântul sênsibilu, cu care o învêlesce și care ilu reproduce in imaginațiunea noastră. Subiectul poesiilor, impressiunile lirice, pasiunile omnesci, frumusețile naturei sunt aceleași de când lumea ; nouă ănsă și in perpetuu variată este incorporarea lor in arte : aci cuvântul poetului stabilește unu raportu până atunci necunoscutu intre lumea

intelectuală și cea materială și descopere astfel o nouă armonie a naturii.

Ne pare importantu a instista asupra acestor adevăruri fundamentale a le literaturii: căci togmăi ele sunt astăzi perdue din conștiința junei noastre generațiunii, și deaceea astăzi suntemu in periculu de a nu mai avè poesie, adegă de a nu mai avè unu din puternicele mijloace de cultură a le societăței rumăne. Este probabilu, că politica ne a surpatu mica temelie artistică ce o pusaseră in țeara noastră poeții adevărați Alexandri, Bolintineanu *), Gr. Alexandrescu. Atât cel puțin este siguru, că cele mai rele aberrațiuni, cele mai decăzute

*) Înțelegemu pe Bolintineanu de mai nainte, până la 1852, când se făcù publicarea primelor sale poezii; căci peste ultimele lucrări a le D-sale (Eumenidele, etc.) trebuie să aruncămu unu vèlu de pudoare.

produceri între poeziile noastre de la unu timpu incoace, sunt cele ce au primitu în cuprinsul lor elemente politice. Și cauza se înțelege ușor: politica este unu productu exclusivu alu rațiunei logice, poezia este și trebuie să fie unu productu alu fantasiei (altfel nici nu are materialu): una dar eschide pe cealaltă.

De aceea vedemu, că poeziile politice precum și cele rele istorice, au toate vițiul corespunătoru: de a fi lipsite de sensibilitatea poetică. Esemple voru esplica mai bine, ce însemnează aceasta, și pentru mai multă lămurire să începemu cu o poezie foarte caracteristică a unei celebrități de a le noastre către C. Negri.

O Negri! inamicii a totu ce dă mărire
Și viață României nu'ți voru putè iertà
Că ai luat u parte de lauri la unire
Prin insistința ta!

A face-unu singuru popolu, o singură domnie
Din doo; a restringe atâția postulani,
Credi tu, că o se facă vr'odată bucurie
Acestor sclavi tirani?

Cuvântul datorie spre țeară, e unu nume!
Și patria o umbră, mărirea unu eresu!
A face să remăe desprețuită 'n lume
Și 'n umbră mai ales,

A pune interesul persoanelor nainte
De interesul țerei, a nu simți vr'unu doru
Când jugul reu apasă aceste locuri sante
Aceasta'i legea lor! etc.

Toate aceste strofe cuprindu unu șiru de cuvinte reci, fără imagine, și prin urmare nici nu sunt poezie: sunt unu articol de jurnal pusu in rime, — o monstruositate literară. Dacă unu adevăratu talentu poeticu a ajunsu la această decadență, ce să mai așteptămu de la ceilalți?

Unul ne face următoarea „poezie“ epică:

CEI 300 EROI DE LA SATUL PUTINEIUL (1594).

Cu o despărțire de Români aleasă,
Din oastea cea bravă a lui Bravu trasă,
Radu, Stroe, Preda, cei trei frați Buzesci,
Și Stoica și Radu, frați Calomfiresci,

In câteva ore batu oastea tatară
Și in doue rënduri ei o sfărimară;
Apoi punu pe goană hordele barbare,
Secerând cununa cea nemuritoare.

In această luptă trei sute Olteni,
Bravi ca și eroii din Călugăreni,
Singuri se luptară, bravii mei Romăni,
Cu douespredece de mii de păgăni:
Toți intr'o unire, bravii mei jurară
Pe păgăni să'nvingă, sau cu toți să moară.

Satul Putineiu fu in două zile
Celebra strimtoare de la Termopile,
Ea Pandurii nostri eroii Spartani;
Sufletele acelor trei sute Fabiani
In Romăni trecură in acea ții toți
Ca să nemurească p'ai lor strănepoți.

Manualul de Istorie alu lui Laurianu, pusu
in stanțe și trochee, și încă și aceste ca vai
de ele.

Unu altu scriitoru, care acum debutează in
poesie, se adresează intr'unu diaru (din Oc-
tomvrie 1866) la Dumnezeu și'i spune intre
altele:

Impărați, regi, principii dară, toți sunt o necesitate
Pentru popoli: unii sciu să'și implinească datoria ce-ai impusu,
Altul ănsă, plinu d'orgoliu, speculează onestitate,
Calcă in picioare legea, făr'a fi de tine pusu.

Triste scene, suferințe, care strigă resbunare;
Totu cei sacru, nici virtute, toate aruncate'n vântu —
E tiranul! Elu domnesce fără vr'o nerușinare.
Tată, fiu, soție, frate la elu nu'i decât cuvântu.

Totu ce ceru eu de la Tine, este grabnică scăpare
A acelor carii sufěru maltratări necontentit.
Ai puterea'n mână, Doamne; fă, și 'ndată va dispore
Suferințele mulțimei — și tiranii au peritu!

Și așa mai departe in vr'o dece strofe, și
nota-bene toată această declamațiune politică
este numai o introducere pentru a ajunge la
esprimarea dorinței de a'și revede amanta:

Elvirița absentează, nu'i viață pe pământu.

Intr'unu altu țiaru nou (din Augustu 1866)
cetimu:

Să scriu la ode lingușitoare
N'amu obiceiul, mărturisescu ;
Chiar de cuvinte măgulitoare
In totdeauna mă cam ferescu ;
Dar cu plăcere și cu căldură
Ași scrie multe, pre legea mea
Strămbe, sucite, fără măsură,
Fără de vină cum așa putè.

Ași face una acelu care
Democrația ar sprijini,
Și monstruoasa centralizare
Ca pe o spaimă o ar goni

— — —

Ași face una cu mulțemire
Acelui spiritu îngrijitoru,
Ce prin scoli bune mai cu grăbire
Ar da lumina și in poporu

— — —

Ași dura una celui ce-ar face
Jidani in țeară să nu zărimu,
Să ne mai lese in bună pace
Fără de dênșii ca să trăim,
etc.

Sperămu, că din opozițiunea frapantă intre
citațiunile din urmă și intre posesiile citate

mai nainte, lectorul va fi simțitu diferența radicală ce separă poesia de prosă fie aceasta simplă, fie rimată, și va fi înțelesu că înainte de a putè fi vorba de poesie, trebuie cel puțin să se implinească condițiunea mechanică a or cărui opu de arte: aflarea materialului sensibilu, care pentru poesie consistă in imaginile sensibile desceptate prin cuvinte.

Odată această condițiune implinită, incede tărèmul artelor, posibilitatea frumosului, critica estetică, și de aci înainte vinu apoi cerințele artistice: ca dicțiunea să nu fie prea materializată prin imagini, ca cuvintele să fie așa de bine alese, încât să intrupezze in modul celu mai simplu și pregnantu ideile poetului etc. După măsura acestor cerințe se dovedesce apoi adevèratul poetu, și se distinge chiar și in privința cuvintelor literatura clasică de literatura decadinței. Dar, după cum emu vețutu, de aceste considerațiuni mai inalte nu s'a tractatu in paginile precedente, și nici nu credemu oportunu de a se tracta in literatura noastră, prea tènèră încă pentru o estetică mai intinsă. Pentru noi a fostu prima

necesitate: a marcă in modu demonstrativu
linia de separare intre poesie și celelalte ge-
nuri literare, pentru ca cel puțin pe această
cale să se lățească in juna generațiune unu
simțimentu mai justu despre primele elemente
ale artei poetice.

II.

Condițiunea ideală a poeziei.

Trecându la partea a doua a disertațiunii noastre, ne propunemu a analiză, care este in privința *ideilor* exprimate de poetu condițiunea, fără a cărei împlinire nici nu poate esista poezia.

O vechie împărțire a tuturor obiectelor gândirei omenești face distingerea între lumea interioară sau sufletească și între lumea esterioreă sau fizică. Țnsă și această lume fizică

există pentru noi numai intrucât simțim ceva din ocasiunea ei. Astfel toate obiectele gândirii, fie externe fie interne, se potu privi la unu singuru locu și se potu apoi distinge dintr'unu altu punctu de vedere mai unitu: in obiecte a le rațiunei reci sau logice, și in obiecte a le simțimentului sau passionale, distingere provenită din cunoscuta diferență intre minte și inimă.

Paralel cu această diferență constatăm pentru scopul ce ne ocupă, următoarea propozițiune limitativă: *idea sau obiectul exprimat prin poezie este totdeauna unu simțimentu sau o pasiune, și nici odată o cugetare exclusiv intelectuală sau care se ține de tărământul științificu, fie in teorie fie in aplicare practică.*

Prin urmare iubirea, ura, tristețea, bucuria, desperarea, mânia, etc. sunt sujete poetice; învățătura, preceptele morale, politica, etc. sunt obiecte a le științei și nici odată a le artelor; singurul rolu ce'lu potu jucă ele in reprezentarea frumosului, este de a servi de

ocasiune pentru exprimarea simțimentului și pasiunii, tema eternă a frumoaselor arte *).

Și pentru ce aceasta ?

Câteva din cauzele fundamentale ce osebescu cele doue sfere a le gândirci omenesci, ne paru destul de simple pentru a putè fi espliate in disertațiunea de față fără prea lunge diversiuni.

Și mai ăntăi poesia este unu productu de luxu alu vieței intelectuale, *une noble inutilité*, cum a đisu așa de bine Me. de Staël. Ea nu aduce mulțimei unu folosu astfel de palpabilu incăt să o atragă de la sine, numai din motivul unui interesu egoisticu ; ea există pentru noi numai intrucăt ne poate atrage și interessa prin plăcerea estetică. Ănsè o condițiune, fără

*) Goethe in „Faust“ vorbește mult de sciințe, Corneille in „Horace“ de fapte din Istoria Romană, Scribe (dacă este permisu a’lu numi lângă acesti doi) in „Verre d’eau“ de politica engleză : ănsè toate aceste numai pentru a arătà à *propos* de ele simțimintele și pasiunile omenesci.

care nu poate fi interesu și plăcere, este: ca mai ăntăi de toate poesia să fie înțeleasă, să vorbească la conștiința tuturor. Prin urmare ea nu'și poate alege subiecte, cari se țin de domeniul ocupațiilor exclusive, precum sunt cele științifice, fiindcă aceste rămân neînțelese pentru marea majoritate a poporului, ci este datoare a ne reprezenta simțiminte și pasiuni, fiindcă numai aceste sunt comune tuturor oamenilor, sunt materia înțeleasă și interesantă pentru toți. Ceea ce separă pe oameni de o laltă este cuprinsul diferit cu care 'și-au implinitu mintea; ceea ce'i unesce, este identitatea mișcărilor de care se pētrunde inima lor.

Dar chiar mărginindu-se poetul științificu la acea minimă parte din publicu, care se alcătuesce din oameni speciali, din politici, filologi, etc., se nasce pentru dēnsul o nouă barieră: ceea ce, chiar pe acestu tērēmu, este interesantu astăzi, nu a fostu interesantu eri și nu mai interesează mäne, și o poezie insuflețită numai de asemenea obiecte aru perde din anu in anu din atracțiunea ei.

Astăzi se interesează societatea politică română la decentralizare; societatea, ce se mai ocupă de cercetări limbistice, la unificarea ortografiei și la terminațiunile cuvintelor nou: voru trece oare mulți ani, până când aceste cesiuni să fie sterse de la ordinea ȝilei? Odată decentralizarea făcută, ortografia și limba unificate, mișcarea cauzată prin aceste ocupațiuni trecătoare va încetă, și nimene nu le va pute reinvia in propriul lor interesu intrinsecu.

Prin urmare poesia rătăcită in sfera sciinței și a politicei rămăne ăntei neințeleasă și neinteresantă pentru marea majoritate a oamenilor contimpurani, și este al doilea perdută la generațiuni următoare chiar pentru cercul restrinsu de indiviȝi, pentru care a avutu unu sensu și o atracțiune in ȝioa născerei ei.

Ănsă prea rară este, este de prea mare preȝu și valoare acea concepțiune a spiritului omeńescu, ce se numesce poesie, pentru a fi espusă vicisitudinei mobile a intereselor omeńesci. De magica figură ce poetul a creat'o din abundența inimei sale, trebuie să se frăngă valul timpului și să o lase intactă pentru ge-

nerațiunile viitoare ca o scumpă moscenire seculară a geniului omenesc.

Numai copiii cei necopți pentru a-și face o grădină, taie florile și frunzele din tulpina lor și le așează în nisipul spulberatu: cea d'întâi suflare a vântului le doboară, cea d'întâi rață a soarelui le vestejesce. Dar natura, marea noastră învățătoare, își implântă rădăcina stejjarului în pătura cea mai aduncă și constantă a pământului și de acolo dă creațiunei sale putere de a se lupta și de a trăi.

Să analizăm acum o altă cauză, mult mai importantă, pentru care poezia nu poate tracta obiecte științifice.

Frumoasele arte, și poezia mai întâi, sunt *repaosul inteligenței*. În mijlocul fluctuațiunei perpetue, de care este mișcatu acelu straniu productu alu formațiunilor animalice, ce se numesce minte omenească, arta se stabilesce ca unu limanu adăpostitu, spre a redă inteligenței agitate o linisce salutară. Aceasta a fostu cauza, din care s'a născutu odinioară poezia între oameni; aceasta este cauza, din

care astăzi își păstrează valoarea ei nemăsurată pentru fericirea geniului omenesc.

Dar activitatea științifică nu se potrivește eu astăzi chemare a poeziei. Căci știința provine din acea însușire innăscută a minții noastre, prin care suntem în perpetuu siliți a întîmpina or ce fenomen al naturii cu cele două întrebări specifice omenesci : din ce cauză ? și spre ce efect ? Țînsă primul efect ce-l descoperim, se arată a fi totdeodată o cauză pentru unu altu efect, care la rîndul seu este noua cauză pentru alte efecte — și pe nesimțite se deschide înaintea noastră linia timpului, care ne duce înainte într'unu viitoru nemărginitu. Și asemenea cercetîndu înapoi ni se arată prima cauză a unui fenomen ca fiindu și ea efectul unei alte cauze, care earăși este efectul unei cauze mai anterioare, și așa mai departe se deschide și îndărătul nostru aceeași linie infinită a timpului. Și astfelu omenirea, împinsă în sufletul ei de forma apriorică a causalității, se urcă și se coboară pe scara timpului în sus și în jos, până când mințile îmbătrînite a le ge-

nerațiunii actuale se pleacă la pământu și lasă altei generațiuni sarcina de a impinge peatra lui Sisifos cu unu pasu mai nainte ; această altă generațiune o lasă generațiunilor viitoare, și așa mai departe se desvoaltă sciința și nu are nicăeri repaosu și nici odată finitu : căci prima cauză și ultimul efectu sunt refutate minții ominesci : nici o limită eternă nu ne opresce, dar etern ne opresce o limită.

In această stare a inteligenței active se co-boară artea ca o consolațiune binefăcătoare. Ea prinde atențiunea neliniscită și agitată spre infinitu, și presentându-i o idee mărginită in forma sensibilă a frumosului, ăi da liniscea contemplativă și unu repaosu intelectualu. Poesia in specialu trebuie să ne decline spiritul de la inlănțuirea nexului causalu, să ne manifesteze idei cu inceputu și cu finitu și să dee astfel o satisfăciune spiritului omenescu. De aceea ea este datoare să ne indrepteze spre simțiminte și pasiuni. Căci togmai simțimintele și pasiunile sunt actele de sine stătătoare in viața omenească ; ele au o nascere și o terminare pronunțată, au unu inceputu

simțitu și o catastrofă hotărîită și sunt dar
obiecte presentabile ,sub forma finită a sen-
sibilității.

Celelalte arte, prin chiar condițiunile lor
materiale, sunt restrinse in acestu cercu es-
teticu și sunt ferite de rătăcirea științifică :
nici idei politice, nici regule limbistice nu se
potu sculpta in peatră sau exprima in musică*).
Poesia singură este in pericolu de a-și con-
fundă sfera, și aceasta din cauză, că ea in-
trebuițează acelașu organu pentru ideile ei, pe
care-lu trebuițează și știința pentru a le
sale : adecă limbajul omenescu. Cu atăt mai
mult ănsă este de datoriu poetulu a-și in-
dreptă atențiunea spre diferența intre aceste
doue sfere osebite și a liberă mintea obosită
din perpetua causalitate.

*) Nimic nu este absolutu in omenire. Jurnale din No-
embrie 1866 ne spunu, că unu Americanu a pusu
Constituțiunea Statelor-Unite in musică; dar cel pu-
țin aceasta ni se spune ca o monstruositate ameri-
cană. — Când se va simți cu aceeași chiaritate de
toți ai nostri, că o poesie asupra Constituțiunii este
tot așa de monstruoasă ca acea musică americană!

Recapitulându rezultatul dobânditu din cercetarea teoretică de pân'acum, afirmămu din nou adevărul cu care amu începutu : ideea sau obiectul poesiei nu poate fi decât unu simțimentu sau o pasiune. Și precum amu făcutu in partea I., așa vomu arătă și in această parte, că însușirile esențiale a le poeziilor celor frumoase in privința ideilor lor se espică numai pe baza acestui adevăru.

Poetul, chematu a esprimă simțirile omenești, a aflu in însași natura lor legea după care să se conducă. Intre deosebiri ce distingu afectulu in genere, fie simțimentu fie pasiune, de celelalte stări a le sufletului, se potu cită următoarele ca principale :

1) O mai mare repejune a mișcării ideilor. Observațiunea respectivă o poate face or cine. Esemplul celu mai lămuritu dintre toate ni-lu presintă spaima, cu prodigioasa sumă de idei ce ne străbatu minea in momentele ei.

2) O exagerare sau cel puțin o mărire și o nouă privire a obiectelor sub impresiunea simți-

uământului și a pasiunii. Lucrurile gândite iau dimensiuni crescende, micul cercu alu conștiinței intelectuale se preface in linte microscopică și, privite prin ea, toate senzațiunile și toate ideile momentului aparu in proporțiuni gigantice și sub colori neobicinuite.

3) O desvoltare grabnică și crescendă spre culminațiunea finală sau spre catastrofă, dacă luămu acestu cuvântu și in sensu bunu, nu numai in imprejurări tragice.

Aceste trei semne caracteristice ale afecțelor sunt totdeată cele trei calități ideale ale poesiei.

1. Poesia adevărată, ca și pasiunea și simțimentul, ne arată dar o grabnică tranzițiune de la o idee la alta și în genere o mișcare abundantă a gândirei. Gândirea fiindu exprimată prin cuvinte, imitarea acestei particularități psihologice ne prescrie a stabili între idei și cuvinte unu raportu de precisiune astfel, încât cu or ce inmulțire de cuvinte să se inmulțească în aceeași proporțiune și suma de idei. Căci ceea ce întârzie tranzițiunea gândirilor și amortesc mișcarea abundantă, sunt togmai frazele cele lungi, în cari după atâta audire de sonuri nu se produce nici unu progresu de înțelegere în consciință. Prin urmare regula, ce o scoatemu pentru poesie din această considerare a afectelor, se poate exprima în modu negativu: Poesia să nu se întoarcă în giurul același idei, să nu se repețească, să nu aibă cuvinte multe pentru gândiri puține. O escepțiune aparentă sunt poesiile cu refrenu (cupletele); dar numai aparentă.

In realitate refrenul, deși păstrându aceleași cuvinte, cuprinde in fiecare strofă o idee nouă sau cel puțin o altă privire a ideii celei vechi d. e.

VOACEA MUNTELUI.

Colo'n vale se coboară
Tristu și cu capul plecatu
Unu drumețu : doru-lu omoară
S'ajungă de-unde-a plecatu!
„Oare-amorul mă a.ceaptă?
Sau o piatră ș'unu mormentu?
Atunci eco se desceaptă
Și respunde: „*unu mormentu*“!

Greu suspină, ș'inainte
Grăbind pasul s'a'ndreptat,
Groază turbură-a sa minte,
Dorul l'a inaripat!
„In mormentu așa de iutel
Fie, pacea'i in mormentu!“
Ș'atunci eco din cel munte
Sună: „*pace'i in mormentu*“!

„Vino dară, vino moarte,
„Ca pe-unu daru eu te asceptu,
„Să mergu nu potu mai departe:
„Moartă'i inima in peptu!
„Ah! de moarte nu mi-e frică:
„Mă temu că mă va uita!“
Din văi unu glasu se ridică
Și respunde „*va uita*“!

Vai! furtuna 'n pieptu sbucnesce
La sermanul călătoru,
Și o lacrimă lucește
In ochiu'i: „Dar, vreu să morn,
„Dacă pacea pentru mine
„Pacea'i numai in mormentu!“
Și din văile vecine
Eco strigă: „in mormentu“!

(*Imit. din Heine, de M. Cornea*).

Din acestu esemplu se vede, că refrenul departe de a face excepțiune, confirmă regula de mai sus, că poesia să nu se repețească și să nu revină in jurul aceleiași idei. Importanța acestei regule merge așa de departe, încât unu mare esteticu și mare artistu, *Hemsterhuis*, a definitu frumosul ca o producțiune ce ne dă cele mai multe idei in celu mai scurtu timpu.

Toți poeții cei buni sunt esemple pentru aceasta, și dacă este poate cu puțință a le face obiecțiunea că sunt uneori prea concisi și chiar obscuri in expresiunile lor pregnante, nu li se va află niciodată defectul contrariu de a fi prea lungi, fiindu că aceasta s'ar îndreptă in contra propriei naturi a poesiei.

Considerată dintr'unu punctu de vedere esteri-
oru, această regulă implică dar pentru poezie ce-
rința unei conformități între cuprinsu și întinde-
re. Nu vrei să exprimi toate nuanțele simțimên-
tului, îți sunt ideile reduse la unu cercu strimtu
de privire: poezia să-ți fie scurtă. Numai când
abundanta nouelor gândiri îți crește astfel in
conștiință, încât sparge forma prea strim-
tă a unei strofe și te silește a o intrupă in-
tr'o nouă formă, numai atunci vei adăogi unu
nou șiru de cuvinte și-lu vei continua până
când te agită acestu impulsu irresistibilu.

E caracteristicu a aruncă o privire in fai-
moasa colecțiune de poezii a lui *Heine* „*Buch
der Lieder*“. Majoritatea poeziilor sunt de
una, de doue, de trei strofe, și totuși in ele se
cuprinde o lume întreagă de idei poetice, de
simțiminte și pasiuni. Ânsă in espressione
nici unu cuvântu de prisosu; cea mai precisă
legătură între sonu și idee! Diņ contră cele
mai multe poezii rumâne sunt lungi, lungi
de nu se mai isprăvescu — in cuvinte, nu in
idei, și cu cât poetul este mai rău, cu atât
poezia este mai lungă. Par'că mulțimea cu-

vintelor și cifra paginelor imprimate aru fi
măsura valorii poetice!

Prin câteva exemple sperăm că se va
lămurì pe deplin cestiunea de față. Incepe-
mu cu doue poezii *) din colecțiunea citată
a lui *Heine*.

De-odată eu amu desperatu
Că voiu putè rabdà,
Și'n fine toate le-am răbdatu:
Dar cum? nu me'ntrebà.

Unu poetu mediocru ar fi făcutu dece stro-
fe ca să esprime aceeași idee, și ar fi slăbitu
de dece ori efectul.

Așu vrè ca durerile mele
Versate intr'unu singuru cuvèntu
Să le potu aruncà la venturi
Să le ducă etern pe pământu!

Să-lu poarte la tine iubită
Cuvèntul de chinu și de focu,

*) Traduse de D. N. Schelitti,

Să-lu auți in ori și ce oară,
Să-lu auți in ori și ce locu,

Și pentru repaosul nopții
Când ochii abia ai închisu,
Elu are să te urmeze
Și până 'n aduncul teu visu.

Să vedemu acum câteva exemple contrarii.
A. Mureșanu incepe poesia sa *Vinovatul* cu
strofa:

Cât de dulce armonie
Dormia cândva 'n peptul meu,
Cum scia toate să ție
Nesmintit acordul seu!

Toate scia să ție acordul seu vrea să țină că
era armonie in peptul meu, și cele doue rên-
dui din urmă nu facu de cât a mai spune
ăncă odată ceea ce spuseseră mai bine rên-
durile d'intăi,

Păn'acum priveam la soare,
La roata lui cea de focu,
Ca unu pruncu, ce'n al seu jocu
Privesce la sburătoare.

Cum privește copilul la sburătoare, așa priviam eu în soare!—Eroarea acestei imagine este tocmai, că nimeni nu privește de bună voie în soare; dar eroarea s'ar fi strecuratu nesimțită, dacă ar fi comis'o poetul numai în versul ăntăi, mai alesu că cuvântul *la* permite două sensuri; ănsă în versul al doilea se repete și insistă:

Păn'acum priveamū la soare,
La roata lui ceș de focu,

Stranie indeletnicire, și periculoasă!

Dar acum ș'o rață mică,
Când la ochi'mi s'a ivitu,
De nu'i închidu, reu me strică.

Se poate o manieră mai lungă de a exprima această idee? *Dar acum ș'o rață mică mă doare*, se 'nțelege *dacă-mi ajunge la ochi*, se'nțelege *dacă nu închidu ochii*. Atât de bine se'nțelege, încât este uritu de a o mai spune. Poesia nu e trăctatu de fisiologie.

Apoi :

Până aci ori ce cântare,
Ori ce riu murmuritoru,
Ș'ori ce fluetu de păstoru
M'adormia cu desfătare.

*Ori ce cântare, prin urmare și ori ce flu-
eru de păstoru, și prin urmare earăși unu versu
superfluu !*

— A ba nu! fiindcă poetul, când a ținut
cântare, a înțelesu numai *cântare cu gura*, de
oameni sau de păseri, pe când *fluerul* este o
execuțiune instrumentală, de și poporul de
rându ține *cântă cu fluerul!*

— Profundă justificare! Și de sigur in
țioa, in care poesia va avè voie să fie unu
tractatu gramaticalu de sinonime, această
strofă a lui Mureșanu va fi citată cū admi-
rațiune. Dar până atunci să ne fie permisu
a fi de altă opiniune.

Și așa merge poesia mai departe încă patru
strofe. Și când se sfârșesce, te miri, pentru ce
s'a sfârșitu. Putea să mai continue cel puțin vr'o
optu strofe, cu aceeași economie de spirit.

Pentru a variã lectura, sã revenim la unu
esemplu bunu, din Heine.

Lacrima ce amu vãrsatu
S'a schimbatu in floare,
Și suspinul ce-amu oțtatu
In privighitoare.

Și de mã iubesci, copilã,
Te'ncununu cu flori
Și unu choru te vã'ncãntã
De privighitori.

Sã mai citãmu urmãtoarea poezie a D-lui
Alexandri, eminentã prin sobrietatea cuvini-
telor și grabnica tranzițiune a gândirei.

STELELE.

De la mine pã'n' la tine
Numai stele și lumine!

Dar ce sunt acele stele?
Sunt chiar lacrimile mele

Ce din ochi-mi au sburatu
Și pe ceru s'au aninatu

Cum se-aniñă despre ȑori
Roua limpede pe flori. *)

Versat-am multe din ele
Pentru soartea țerii mele,

Multe pentru cei ce sunt
Pribegiți de pe pământul

Multe lacrimi de jeliře...
Iar de dulce fericire

Ah! versat-am numai doue
Și's luceferi amendoue!

Dar dejă incoñtra „Pescarului“ aceluiași
poetu amu avè objectiuni de făcutu in pri-
vința regulei ce ne ocupă. Cele d'intăi cinci
strofe sunt destul de variate in idei:

PESCARUL BOSFORULUI.

De-ar vrè inaltul proorocu
Mohamed strălucitu,
Să-mi fie ȑioa cu noroc
Și dorul implinitu.

*) Imagine indoielnică.

De-așu prinde-acum in mreja mea
Pe-a mărei împăratu
Ce poartă'n frunte-o mare stea,
Unu talismanu bogatu :

Eu care sunt unu bietu pescaru
Purtatu din valu in valu,
Eu care dormu la Iuschiudar
In earba de pe malu,
Eu Abdulah, celu mai voinicu
Vâslaşu de pe Bosforu,
Ce n'am decât unu bietu caicu
Ș'unu sufletu plinu de doru :

Allah! atunci ori ce-am doritu,
Allah! ori ce-așu vrè eu,
De la apusu la resăritu
Ar fi indată-al meu :
Caftane, șaluri de Cașmir
Cu late, scumpe flori,
Inși armăsari de la Misir
Că vântul de ușori

Ș'unu lungu caicu de abanosu
In auru prelucratu,
Cu imnuri din Coran frumos
Pe margine săpatu,
Și treișeci de vâslaşi Osmani
Ce vesel aru sburà,
Mai repeși decât Elcovani
Pe'ntinsa Marmara.

Dar n'aş vrè nici stofe cu firu
Şi cu mărgăritaru,
Nici largi caftane de Viziru,
Nici falnicu armasaru;
N'aş vrè nici săbii de Tabanu
Deprinse la omoru,
Nici lungu covoru de Ispahanu
Ce saltă sub picioru:

Dar strofa a 6-a reintoarce gândirea la
aceleaşi lucruri şi slăbesce efectul:

Allah! mă juru că de-aş avè
A mărei talismanu,
N'aş vrè să fiu Viziru, n'aş vrè
Nici Padişah-Sultan;
N'aş vrè comori, n'aş vrè să am
Nici chioscuri, nici saraiu,
Nici să dismierdu in Bairam
Huriile din raiu.

Apoi poesia culminează in următoarea strofă
finală:

Ci'n mreją dulce prefăcându
Duios'-inima mea,
M'aşu duce 'ncet şi tremurându
Să prindu norocu'n ea,
Să prindu copila lui Topal,
Frumoasa Biulbiuli,

Ce cântă noaptea lin pe malu,
Pe malu la Căndili!

Scoțindu-se afară strofa a șesea, poesia
ne aru parè a căscigà în efectul ei celu fru-
mosu.

Ănsè cu toată chiaritatea sperămu că se
va simți eroarea menționată aci, din urmă-
toarele strofe a le unui altu „poetu“, a că-
rui citare alătura cu poeții de mai sus nu
o putem scusa decât prin scopul didacticu
ce și l'a propusu disertațiunea noastră.

INTRISTAREA *)

Mult mi-e inima 'ntristată
Căci pre reu mă vedu ursit,
Furtuni rele de la soarte,
Peste mine-au nevălitu.

*) Poesia o reproducem din „Versuinții romani, adică:
Culesiune versuaria din foiele naciunale“, edată de
studentii scoalelor oradane. Oradea mare 1854. A-
ceastă stranie adunătură este plină de poesii de
același calibru.

Nici o dată ver unu bine,
Stătătoriu nu am avutu,
Relele toate cu mine,
Petrecere ș'au găsitu.

Din a mea mică prunciă
Cu norocul m'am luptatu,
Dar el tot cu dușmăniă
In mai reu m'a cufundatu.

Favoru de locu n'am găsitu
In cruda ănima lui,
Ci cu totul s'a silitu
Să me'nchinu crușimei lui.

O! dea ceriul ver o dată,
Să potu să mă linișcescu —
Cu lumea cea inverșiunată,
Să potu să mă infrățescu.

Dușmănia, neunirea
Ca fumul peară din noi;
Și dreptatea fericirea
Ceriul sedească 'ntre noi.

Să nu mai fimu nici o dată
Unul altuia vrășmași;
Ci cu ănima curată
S'ajutămu pe pătimași.
etc. etc.

E cu neputință a cetii asemenea lucruri până la sfârșitu. Toată strofa următoare își dă osteneala a mai spune încă o dată ceea ce ne-a spus strofa precedentă.

Și cu toate aceste numai o mică reflecție asupra artii lor ar spune acestor poeți, că inamicul cel mai mare alu poesiei este tocmai cuvântul. Ceea ce ingreuiază efectul, ceea ce poate produce simțimentul de monotonie și de uritu intr'unu opu poeticu este numai mulțimea de cuvinte. S'a aratatu in partea I a disertațiunei de față, că materialul poesiei nu sunt cuvintele, ci imaginile desceptate in fantasia lectorului. Cuvântul nu este prin urmare decât unu mijlocu de comunicare, necesitatea fizică de care este inlanțuită idea in transițiunea ei din mintea poetului in mintea auditorului. Elu nu are esistență de sine, ci are singura missiune de a fi unu organu de care să se anine gândirea in trecerea ei, și trebuie să se mărginească strict in implinirea acestei misiuni. Și aci, ca și in regulele anterioare, este o linie de demarcațiune foarte pronunțată in-

tre poeții cei chemați și între simplii făcători de rime.

O observațiune mai este de făcutu la acestu paragrafu, sau mai bine ȳicȳendu o obiecțiune de intimpinatu.

S'a ȳisu cȳ poesia sȳ fie abundantȳ in idei: cum se acoardȳ aceasta cu scurtimea ei? Bine cȳ scurtimea face impresiunea frumoasȳ a unui raportu precisu între cuvȳntu și gȳndire, dar nu pare mai puȳin adevȳratu cȳ d. e. intr'o singurȳ strofȳ cu puȳinele ei cuvinte, fie aceste or cȳt de precise, suma de idei nu s'ar putȳ numi abundantȳ și n'ar consfitu o vic mișcare a gȳndirei. Cum se esplicȳ atunci justeȳa poeticȳ a poesiilor celor mici?

Dacȳ analizȳmu efectul ce ni-lu producu, constatȳmu in noi o mulȳime de *idei de a le noastre proprie*, *desceptate cu ocasiunea lecturei si alȳtarea de cuvintele poetului*. Nu numai ceea ce spune poesia, ne ocupȳ consciinȳa; ci cele spuse se aflȳ a fi in atȳtea raporturi cu alte cercuri de gȳndiri a le noastre, incȳt și aceste sunt reproduse in consciinȳȳ, și in-

soțescu și illustrează oarecum percepțiunea poetică. Farmecul acestui felu de poesii nu este atât în ceea ce spunu, cât în ceea ce retacu și ce lasă în liberul jocu alu fantasiei lectorului. Esperiința o putemu face îndată cu strofa dejă citată de Heine :

D'odată eu m'am desșperatu
Că voiu putè răbda,
Și'n fine toate le-amu răbdatu !
Dar cum ? nu me'ntrebà.

Nu m'ntrebà, fiindcă nu'ți potu respunde, fiindcă togmai culmea simșimentului, în durere ca și în bucurie, nu se va descrie nici odată cu cuvintele reci, ci va remănè ca unu restu în-esprimabilu alu aduncului inimei omenesci. Dar simșimentul, pentru care eu n'am aflatu es-presiuni, reprodu-ți-lu tu prin propria simșire, și cu imaginațiunea'ți inviată prin puținele mele cuvinte divinează ceea ce este ascunsu în cugetul meu*).

*) Compară Edgar Poe, analiza poesiei sale *Corbul*, public. în traducere francesă în *Histoires grotesques et extraordinaires*.

Să luăm un alt exemplu și vom afla același fenomen :

Dacă privesc în ochii tăi,
Durerea mi s'a stinsu,
Și dacă gura ți-o sărutu
Unu farmecu m'a cuprinsu,

Pe peptu-ți de mă odihnescu,
În inimă tresaru,
Dar dacă-mi spui: eu te iubescu,
Așu vră să plângu amaru.
(Heine).

Pentru ce? Lectorul să devină, și multe posibilități a le explica, diferite după diferenții indivizi, constituie abundența de idei ce caracterizează producția poetică.

Alt exemplu :

Adese ochiul tău îmi pare
Intunecat de-unu tainic doru,
Dar eu cunosc a ta 'ntristare :
Viața perdată, perdutu amoru !

Și nici odat' n'a revenitu
Copilăria cea trecută,

A ta ursită s'a 'mplinitu:
Amoru perdutu, viajă perdută!

(Heine.)

In finè unu exemplu din Goethe:

De subt pământu
Unu gheocelu
Deabiă eşise
Tinerelu.
Veni o albină,
Gustă din elu:
Să scii că natura
Când i-a creatu,
Pentru olaltă
I-a destinatu.

O perspectivă întreagă asupra frumoasei armonii in natură se deschide cu aceste cuvinte; dar poetul înțeleptu a datu numai unu impulsu gândirei și a lăsatu liberu șirul representărilor să se desvoalte in consciința lectorului după propria sa individualitate.

Voltaire a țin'o: *le secret d'être ennuyeux c'est de tout dire*, și dacă prima cerință pentru unu artistu este, ca să scie ce să spună, de siguru a doua cerință este, ca să scie ce să nu spună.

Când schinteia electrică ce transplăntă dintr'unu locu in altul, numai o parte a ei merge pe firele vădute de metalu : o altă parte, tot așa de esențială, străbate in ascunsu prin pătura umedă a pământului. Tot așa in lumea inteliginței cuvântul ȃisu este numai unu fragmentu alu raportului ce se stabilește intre minte și minte : restul se desvoaltă pe tăcute și acoardă ascunsa armonie a simțirilor omenesci.

2. A doua asemănare intre poezie și pasiune este unu felu de exagerare a gândirei. Or ce simțimēntu produce o incordare estraordinară a înțelegerii momentane și sub presiunea ei ideile lucrează asupra consciinței nostre cu acea energie caracteristică, a cărei resultatu este mărirea objectelor și perceperea lor in proporțiuni și sub colori neobicinuite.

Modurile, prin cari se manifestează aceeași particularitate in posesiile cele frumoase, sunt diferite. Mai ăntăi se poate constată observarea ei in alegerea objectului. Objectul poeziei este

o idee care, fie prin ocasiunea, fie prin energia ei, se distinge și se separă de ideile ordinare, înălțându-se peste sfera lor. Simțimentul, care-i servește de fundamentu, l'amu pututu avè toți: gradul intensității lui, forma și combinațiunea sub care se presintă, sunt originale și proprie a le poetului. Această intensitate și combinațiune nouă ne esplică, pentru ce, privite din punctu de vedere prosaicu, poesiile par de regulă exagerate. Dar tocmai exagerarea lor, ținută in marginile frumosuui, este timbrul entusiasmului artisticu, sub care s'au conceputu.

Cătă exagerare, ce personificări nereale, ănsă in același timpu ce simțimentu profundu al naturei se manifestează in următoarea poeție:

CONSOLAȚIUNE.

Și dacă nici o iubită
La moarte-mi nu va jeli,
Cu roă totuși florile
Mormentu-mi voru stropi.

Din trecători dacă nici unul
La elu nu va privi,
A lunei rață călătoare
Cu doru se va oprì.

Și dacă pe acestu pământu
Me₂va uită or cine,
Dumbrava și câmpiile
Voru mai gândi la mine,

Căci și câmpia și dumbrava
Și florile și luna,
De-a lor poetu își voru aduce
Aminte totdeauna.

(Trad. din Justinus Kerner.)

Unu altu micu esemplu ilu estragemu din
Lessing.

CÂNTECU SPANIOLU.

Eri eram plinu de amoru,
Ađi pătimescu,
Măne-o să moru:
Totuși gândescu
Astăđi și măne
La eri cu doru,

Căt de decisivă este alegerea obiectului
din acestu punctu de vedere, se va lămurì mai
bine din exemple contrarie, precum in genere
regulele estetice au mai mult valoare nega-
tivă: nu potu creà binele, dar indică rēul și
contribuescu la evitarea lui.

Trăească pipa consolătoare,

incepe unu poetu,

Și cu țigara ce ne distrămu, (?)
Ele 'n nezasuri ne dau uitare,
Ora fericii (?) la ele-aflămu.

Când n'ai mijloace de amăgire
Pentru vr'o jună ce o iubesci,
Cere la pipă povățuire,
Ea-ți va da 'ngrabă câte voesci,

și așa mai departe vr'o dece strofe, in cari injo-
sirea ideilor este intrecută numai de cacofonia
limbei (*Ea-ți va da 'ngrabă, etc.*)

Unu altu poetu, pe care-lu citămu tot din sus-
pomenita „culesiune“ a studenților oradiāni, se
adrează la *una formosa* (cetesce: o frumoasă):

Soarele vieței mele,
Resipitoare de rele,
Tu ești, o! nimfă formosa
Ca Melita amorosa.

A! Ce ȃicu? portretul tēu
Singuru e in stare, ȃeu!
Ca să-mi insufle viață,
Nina, când nu ești de față.

C. P. A.

Măsura ritmică a cuvintelor, rima cea măgulitoare, melodioasa cadență și tot ce alcătuesce forma poeziei nu s'au descoperitu de geniul omenescu, pentru ca or ce scriitoru să ne spună că ia povățuiri de la pipă in cestiuni de amoru. Asemene lucruri sunt platitudini prosaice, dar nu concepțiuni de arte.

Cu cât are mai multu simțimentu poeticu și mai distinse comparațiuni Barbu țiganul din Iassi, când cântă plinu de melancolie:

Dragi boeri de lumea nouă,
Dioa bună vă ȃicu vouă,
Eu mă ducu, mă prăpădescu
Ca unu cântecu bătrănescu.

Ah, gândiți c'am fostu odată
Glasul lumii desfătată,
Ș' inchinați câte-unu paharu
Lui bietu Barbu lăutaru!

Cunoascemu obiecțiunea ce o facu poeziei „pipei“ și companie in contra acestei critice: Poezia frumoasă trebuie să fie adevărată, *il n'y a de beau que le vrai, etc.*

Obiecțiunea seamănă cu cei ce o facu.

Totu ce e frumosu e adevăratu! Fie; de și-ți vine să întrebi cu Pontius Pilatus: ce este adevărul? Dar din aceea nu rezultă încă, că totu ce este adevăratu trebuie să fie și frumosu.

Nimene nu contestează domnului C. P. A... că se uită la portretu, când nu-i este *Nina de față*; dar de aci nu urmează, că această întâmplare adevărată, să fie poetică. Din multele idei cu realitate ce se cuprindu in capetele omenesci, numai acele sunt și frumoase, care sub vëlul unei sensibilități adecuate ne presentă simțiminte distinse prin forma, intensitatea sau ocașiunea lor.

Și in toate casurile cuvântul *adevăratu* in aplicarea sa la arte, trebuie să înțelesu *cum grano salis*. Ce este adevăratu in frumoasa strofă citată:

Și dacă pe acestu pământu
Mă va uită or cine,
Dumbrava și câmpiile
Voru mai gândi la mine?

Este adevăratu că voru gândi câmpiile la po-

etu? Nu; dar adevăratu este, că poetul și-o inchipuesce și că această inchipuire ilu consolează.

Cuvintele poetului potu dar să fie tot așa de puțin reale in înțelesul lor logicu ca nălucirile nebuniei, numai simțimântul celu profundu al naturei să fie păstratu; și cine a înțelesu odată natura visionară a intregiei existenți, nu se va mirà de aceasta.

Cu alte cuvinte: *adevărul artisticu este unu adevăru subjectivu*, și elu nu prescrie nici odată D-lui C. P. A. de a face câte o poesie din toate evenimentele D-sale private, ci ăi prescrie de a-și intrupà in forma poetică numai acele simțiminte adevărate, cari se distingu prin nobleța lor și, introducându o suflare de idealismu in existența de toate ăilele, sunt demne de a manifesta o subiectivitate de omu. Și aci este punctul, unde se vede din nou, căt de osebită este poesia de ocupațiunea sciențifică.

Unu altu modu prin care poesia cantă a imită și a produce energia afectului, este contrastul,

și ca exemplu cităm mai întâi următoarele
versuri noue ale unui june poetu rumănu:

Pe când frunța 'ngălbenită
Pe creangă mureă,
Inima-mi intinerită
Vesel te iubeă.

Ați pe creangă cu plăcere
Frunța vei zări,
Ați inima-mi de durere
Poate va muri.

(M. D. Cornea.)

Ce efectu frumosu potu să producă contrastele,
ne probează următoarea poezie de Goethe :

MĂNGĂERE ÎN LACRIMI.*)

De ce, amice, ești măhnitu,
Când veseli toți ne-amu strinsu?
Eu după ochii tăi cunosc:
De sigur tu ai plănsu.

„Și dac'am plănsu, retrasu de voi,
Am plănsu de chinul greu,

*) Traducere de N. Schelitti.

Și lacrimi curgu așa de dulci,
Alinu sufletul meu.“

Amicii tăi voioși te rogu
In sinulu lor să vii,
Și ori ce 'n lume ai perdutu,
Măhnitu să nu mai fi.

„Strigați, vuiți, dar să vă spunu
Ce pătimescu nu potu,
Ah nul eu n'am perdutu nimicu,
De și-mi lipsesce totu.“

Fii sprintenu dar și cu curaju,
Ești tănăru plinu de focu,
In anii tăi ori unde-ajungi
Cu-amoru și cu norocu.

„Ah nu, acolo n'am s'ajungu!
Stă prea sus ca să speru,
Lucesce blând ș'asa frumos
Ca steoa cea din ceru.“

De stele să ne bucurămu,
Ear nu să le dorimu,
Și cu plăcere noaptea-ades
La ele să privimu.

„Și cu plăcere ȳile 'ntregi
Privescu ades la ea;
Lăsați, ca nopțile să plāngu
Căt inima mea vrea.“

Unu nou şiru de reflecţiuni decurge din acestu paralelismu între poezie şi simţimēntu, indată ce privimu partea lui negativă. Dacă este greu şi de multe ori imposibilu a analisă natura pozitivă a cerinţeloru poetice, este din contră mai uşor şi mai sigur a arăta ceea ce este opritu în poezie, şi aci *estetica* practică îşi implinesce misiunea ei cea mai folositoare.

Din acea că poezia, ca şi pasiunea, mărescē objectul şi se înalţă într'o sferă mai distinsă, rezultă *ex contrario*, că ea trebuie să se ferească de micşorare şi de injosire.

Vorbindu mai ăntăi de defectul micşorării, atingemu o cestiune destul de importantă pentru poeziarumână actuală: cestiunea diminutivelor. Formele de substantive şi adjective în *ică*, *ţică*, *şică*, *oară*, etc., sunt astăzi viciul contagiosu de care suferu *mai toate* poeziile rumâne. Câte scapu din injosirea ideilor, moru de boala diminutivelor. Fie-care poetu crede, că nu este destul de poeticu, de delicatu, dacă nu-şi diminuează cuvintele, şi acum amu ajunsu aşa de departe, în căt cu greu se va mai află vre o poezie ru-

mână, care să nu fie băntuită de aceste forme de
decadență limbistică.

Scumpa mea Mariță,
Dina mea din ceru,
Ia dă-mi o guriță
Asta-i totu ce ceru.

Ș'apoi Ionițică,

(Nu'i e destulu *Ioniță*, a făcutu *Ionițică!*)

Ce facu cu onoare,
Scii c'o gurițică
E ca și o floare, etc.

— — —

Ia această cruciuliță
Și păstrează'o 'n sēnulu tēu,
Tu mai dă-mi a ta guriță, etc.

— — —

Gurița ta, fetiță, e dulce rumeioară,
E garofița creață in a ei primavară...
Și talia-ți gingașă e foarte mladioasă,
A tale piciorușe, o scumpa mea frumoasă,
etc.

— — —

De-ți place, scumpă Lino, aceste versulețe,
etc., etc.

Mariță, guriță, Ionitică, cruciuliță, garofiță, piciorușe, versulețe—pentru Dumnezeu! Ce limbă este aceasta? Ce tonuri de copii nevirstnici? Ce linguire bizantină? Cu asemenea terminațiuni linse și corupte are să se producă energia, intensitatea, vigoarea impresiunii poetice?

Să ne înțelegem! Ce roluri potu jucă diminutivele în poezie? Poezia are să mărească efectul; prin urmare numai acolo, unde anume prin micimea obiectului se produce impresiunea cea mai marcată, numai acolo diminutivul poate avea locul său special. Toți poeții cei mari ne învață aceasta. Să ne aducem aminte de exemplul citat din Goethe:

De sub pământu
Unu gheocelu
Abia eșise
Tinerelu.
Veni o albină,
Gustă din elu:
Să scii că natura
Când i-a creatu,
Pentru o laltă
I-a destinatu,

Și textul germanu cuprinde diminutive,

unul din puținele exemple de diminutive în Goethe. Pentru ce? *Micimea obiectului* este punctul de contrastu. Ideea este: Armonia cea mare a universului se manifestează până în cele mai mici ființe ale sale. Prin urmare diminutivul are aci rațiunea sa de a fi.

Dar când se află diminutive în fiecare stroafă și la fiecare ocasiune; când gura este mică, piciorul micu, Maria mică, Ioniță micu, garofa mică, versul micu, atunci e micu și poetul, mică și literatura și toate se află în decadență.

E de necređutu, până unde merge această manie în literatura noastră. Unu june studentu, altmintrelea plinu de inteligință, incede a publica nisce incercări poetice și le dedică D-lui V. Alexandri într'unu sonetu, care se termină astfeliu :

Priimesce, poete, aste verstrele,
Căci sub ale tale falnice-aripele
Vreau să leagănu gingaș dorul, ce-am visatu!

A-și inchipui pe D. Alexandri cu aripi, este dejă o întreprindere îndrăsneață; dar dacă ari-

pele sunt mari, trece—merge! Ȃnsă a-și inchipui pe D. Alexandri cu aripelle mici, este o imagine de unu ridiculu așa de pronunțatu, încăt, pentru onoarea gustului omenescu, trebuie să căutăm unu feliu de espicare la întrebuințarea ei.

Esplicarea este ușurința rimei. Versuri și aripe nu se rimează; hai să facemu *versurile și aripele!* Bălăe și vale nu merge: hai să ȃicemu

Măriuța bălăioară
Impreună duoă flori
Și le-aruncă in valcioară;

Gură și garoafă nu se potriveste, hai să ȃicemu: tu ai o guriță ca o garofiță; și așa in infinitu. Diminutivele rumănesci, in diferință de cele germane, au nefasta proprietate de a cuprinde in terminațiunea lor tot-deauna silaba intonată; prin urmare or ce cuventu rumănescu rimează fără escepțiune (când in rimă masculină când in rimă feminină) cu or ce altu cuventu de același genu, indată ce se pune in diminutivu. *Hinc lacrimae.*

Și pentru această negligență, pentru lenea

poetului de a-și caută o altă rimă, se corupe poezia întreagă și se introduce în literatură o efeminare și un spirit de miniatură, precum nu se mai află nici în ultima decadență a limbajelor persice și turcesci.

Cu cât o rimă este mai ușoară, cu atât este mai efeminată și mai comună, și poetul trebuie să se gândească de două ori până a o întrebuiți. Un poet distins nu va rima nici odată *versurile—aripile*.

Adăugați la aceasta, că noi Rumânii avem o cauză specială de a ne feri de diminutive în poezie, și aceasta este întrebuițarea lor de către Țigani. Toți cunoaștem diminutivele servile ce le obicinuiă această castă nefericită, când vorbește limba noastră, și de atunci încoace diminutivele sunt *par excellence* o manieră țigănească. Ca să simțiți aceasta cu totul desgustul, citiți următoarele strofe ale unui autoru—nu de rându, ci ale unui autoru, care este astăzi unul din cei mai buni scriitori în proză, dar pe care în poezie. . . . aveți să-l judecați după diminutivele sale.

Ții tu minte oară, pentru 'ntăia oară
Când la tulpiniță, jos lângă gărlită
Noi ne sărutăm?

Ții tu minte oară, noaptea de la moară,
Grămadă 'n droșchiță, când eu pe chichiță
Țineam măna ta?

Ții tu minte oară in acea căscioară,
etc.

Ții tu minte oară, acea dumbrăvioară,
etc., etc.

Cu asemenea lucruri avem de gându să punem fundamentul literaturii rumăne?

Dacă in rëndurile precedente ne-amu o-pusu in contra abuzului diminutivelor, cu aceasta nu amu voitu să Țicemu, că ele sunt cu totul de evitatu. Din contră suntemu si-liți a le admite in posesiile noastre mai mult chiar decât in posesiile or căruu altu poporu, afară de celu italianu; fiindcă numai noi și Italianii avem in limbă atâtea forme dimirutive și totdeodată atăta ușurința de a le in-trebuința la or ce cuventu. Prin urmare dimi-nutivele sunt oarecum o particularitate carac-

teristică a limbei noastre și din această cauză voru avè totdeauna o mare întindere la noi. Dar cu atât mai mult poeții să se simtă provocați, de a se feri de escesu, de a nu întrebuința diminutive nepotrivite cu natura cuvântului (*versurile, droșchiță, etc.*), in genere de a nu întrebuința diminutivele prea des și in ori ce casu de a nu le întrebuința intr'unu modu forțatu numai pentru a se produce rima.

Și aci, ca in toate cestiunile ce se referu la natura limbei, poesia populară ne poate servi de modelu. Citămu ca esemplu frumoasa poesie din România mică *Oltule, Oltețule.*

Oltule, Oltețule!
Seca-ț'aru piraale,
Să crească dudaele,
Să trecu cu picioarele.

Oltule, riu blestematu,
Ce vii așa turburatu ?
Ce te repeși ca unu smeu
Și-mi opresci pe Nițul meu !

Schimbă-ți, schimbă-ți apele,
Slăbesce-ți virtejele,
Să-ți vedu petricelele,

Să treacă fetițele,
Să le speli picioarele,

Eaca neica! — — Nu e neica!
Că de-ar fi venitu neicuța,
L'ar fi cunoscutu leicuța.
Bine, bine, nu e neica!

Vântule, du-te de-i spune,
Că zăbavele nu-su bune,
Că Florica duce dorul
Și i-a 'nțelenitu ogorul,

Vino Nițule băete,
Ce faci lelea să te-aștepte?
Busuiocul a negritu,
Rosmarinu-a 'ngălbenitu.

Lelea plânge, se jelesce,
Nimeni n'o mai ingrijesce.
Vino Nițule băete,
Ce faci lelea să te-aștepte?

În toată poesia nici unu diminutiv nu este nenaturalu sau forțatu din cauza rimei. *Petrecile—fetele* s'aru fi rimatu mai bine decât *petricilele—fetițele*, deși amândouă nu sunt rime curate; și *neica—leica* era o rimă tot așa de bună ca *neicuța—leicuța*. Diminutivele sunt dar aci numai desmierdări populare.

O altă regulă negativă ce se poate învăța din același punct de asemenare între poezie și pasiune, este: ca poetul să nu-și injosească obiectul. Dispozițiunea poetică se înalță peste sfera de toate țiile; poetul trebuie să o mențină la această înălțime și să nu o coboare într'o nivelă inferioară. Cea mai mare atențiune merită în această privință alegerea cuvintelor; unu singuru cuventu comunu este în stare a ucide toată impresiunea frumosului, și aceasta cu dreptu: fiindcă o asemene injosire din partea poetului probează, că era însuși lip-situ de entusiasmul poeticu pe care ar voi să-lu descepte în noi. *Si vis me flere, dolendum est primum ipse tibi*, ție Horațu în epistola sa către Pisoni,

Iubeam cu fregesime o jună pentru care
Viața mi-ași fi dat'o; dar vai! o am perduto!
Să fiu iubit de dēnsa doream cu infocare,
Dar toat' a mea speranță ca vântul a peritu.

O cât părea de dulce sublima-i sărutare
Eram nebulu de dēnsa, nu *mințu*, o am iubit, etc.

Me *costă* c'am perduto, me *costă* păn' la viață, etc.

Ce asunetu mă *stirnesce*
In a nopții grea tăcere?
Mamă bună, en privesce
Cine alin' a mea durere? etc.

De când n'avuiu *convenire*
Cu tine, frumoasa dină,
Anima mea, de perire
Nu-mi resare și senină.

Angerul vieții mele:
Tu ești frumoasa deitță!
Tu între supăreri grele
Al meu limanu, *porumbiță!*

Amoru'n pieptu *sbocotesce*
Și *poftesce doftorie*,
Dar nimic nu-i folosesce
Făr'tu! — ori cine să vie,
etc.

Se înțelege de la sine, că injosirea este ceva relativu. Totul atărnă de la nivela pe care te pui. Cutare cuvântu este permisu într'o poezie populară, fiindcă aceasta începe cu expresiuni ordinare și apoi se înalță în sfera poetică; pe când același cuvântu în mijlocul unei versificațiuni distinse injosesece și ucide

frumosul. Farmecul poeziilor populare e distanța relativă între ideile de rëndu, care servescu de fondu, și între subita nobleță de simțimëntu, care străbate și se înalță peste dënsele *). Din contra poeziile cele rele de salonu au unu fondu de cuvinte alese, de simțiminte cu pretențiunea de a fi distinse, și deodată din înălțimea lor artificială te aruncă cîte unu cuvëntu in injosirea de toate ȃilele, care acum îți pare indoit de comună.

Unei poezii populare ȃi este permis a ȃice:

Frunȃă verde de piperu !
Dacă nu e unu misteru
Că ești Dumneȃeu in ceru,
Dă-mi și mie ce îți ceru ;
Că nu-ți ceru vr'unu lucru mare
Să-ți fie cu supărare,
Nici nu ceru vr'o bogăție
Ca să-ți fie cu mănăe :
Ci-ți ceru pe drăguța mea,
Care m'am iubit cu ea
Din virsta copilărească,
Din coliba părintească.

*) De aci se esplică profunda impresiune, ce produc scenele populare din dramele lui Shakespeare, cu totu cinismul lor.

Frunză verde flori de socu !
Bată-lu crucea de norocu,
Că tot umblă in gropi dându
Și nu dă la toți pe rëndu.
Unii cere bogăție,
Elu le dă drăguțe-o mie ;
Unii cere flori de crini,
Elu le dă manunchi de spini.
Nu mai e norocu in lume,
Și-a perdutu și elu de nume !

Dar unei poesii de salonu nu-î e permisu
a se intitula „geana de lacrimi“ și apoi a țice :

Geana-mi de lacrimi e ca o salbă,
Arde-te-aru focul, demonu spurcatu ! etc.

Sau cum țice altul :

Earăși am văđut-o, mare Dumneđu !
Și ear in durere e sufletul meu.
Inima imi arde, tēplele imi batu,
Sufletul meu sboară, parcă sunt *turbatu !*

Sau cum țice Andreiu Mureșanu in „Unu
reмасu bunu de la Brașovu“ :

Remăneți, baști invecchite,
Ce ades vă cercetam,
P'a voastre ruini *turtite*
Doamne! mult mai cugetam,
Că asemenea ursită
Va fi mie *rënduită!*

Tîmpă, *) frumoasă Sioane !
P'al tîu vîrfu cînd me suiam,
Ca in *nescari vii icoane*
Totu *șinutul* revedeam !
Oar lăsa-m'a cruda soarte
Să te mai *calcu pîn' la moarte!*

Sau cum țice Văcărescu :

Aidî, Romăne ! căci e vreme
De cînd țeara ta tot geme,
Suferind rușini și groaze
Sub cîmplirea multor *loaze*.
etc.

Dar la ultimul gradu de injosire s'a corboritu unu scriitoru, a cărui versuri cuprindu esemple miraculoase pentru totu ce este neiertatu in poesie. Trebuie să ne mîrginimu a estrage pentru casul nostru numai cîteva rînduri din o baladă a sa, intitulată :

TRIUMFUL AMORULUI.

In natura toată totul reposă,
Pînă și chiar *gîrta* in albia sa ;
Numai o copilă singură veghia
Și 'n tăcerea nopții astfel ea cînta :

*) Muntele de lîngă Brașov.

Cântă, că este orfană și că numai prin
onoare poate să dobândească pe „Costică“.

Ănsă in fereastră bate oare care,
Numai decât Lisa suffă 'n luminare.
Totu intră 'n tăcere. Unu glasu măngăiosu
In liniștea nopții vibr'armonios :
— Eu sunt, Eliso, nu te speriă,
Dar aprinde lampa, să vëdu fața ta.
— A! tu ești, Costică? — Eu, angelul meu,
Și așteptu d'aseară sub balconul teu.
— Frumoasă purtare! Bine șede, ȕeu!
Să șeđi toată noaptea sub balconul meu .
— Ci ia lasă gluma, dă-te iute jos,
Și dă-mi o guriță, angel radios!
— Să-ți dau o guriță, pe fereastră, eu ?
Nu mă cunosci încă, Domnișorul meu.
Eu imi țiu parola pe care ți-am datu,
După cununie să-ți dau sărutatu.
— Dar nici eu parola, Liso, n'am uitatu,
Ci dă-mi o guriță, căci am inghețatu.
etc.
— Dă-mi o sărutare, o Elisa mea,
Și iți juru, că măne tu ești soața mea!
— Fapte! fapte! fapte! căci de jurământu
Și de vorbe grase prea sătulă sunt.
etc.
— Adio, Eliso! mă ducu să mă'necu...
— Adio! veđi ănsă unde-i lacul secu...
etc. etc.

Resultatul este, că a doua ȕi Costică se
insoară cu Lisa.

Cine ar fi crezut, că asemenea platitudine de mahala să se imbrace vre o dată cu vestmântul poeziei?

Și fiindcă am vorbitu de „Costică“ și de „Lisa“, să mai considerăm unu altu pericolu de injosire al poeziei: numele proprii. In posesiile epice cu fundamentu istoricu numele proprii sunt in mare parte impuse poetului; nu le poate nici evita nici alege. Dar ele in asemenea casuri nu strică impresiunea poetică: faptul, că sunt istorice, le dă oare care nobleță de vechime și le ridică peste sfera comună. Țnsă in poesii lirice numele proprii sunt periculoase. Unele potu trece, d. e. *Elena*, poate din amintirea antichității Grecesci, *Maria*, poate din cauză că este purtatu de o ființă venerată a religiunii creștine etc. Dar cele mai multe injosescu poesia, aducendu lectorului mai ăntăi aminte cutare sau cutare persoană foarte prosaică și comună, care poartă același nume.

Dar de ce, fetiță,
Așa crudă ești,

De al teu Ioniță
Nu compătimesti ?

— — —

Imi Țiceai odată, imi aducu aminte,
Cu o voce dulce, ce mult me 'ncânta :
Te iubescu, Costică, te iubescu ferbinte,
Și nu-ți ceru nimica decât măna ta !

— — —

Doamne câtu e de frumoasă
Lisișoara mea !
Și cât e de drăgostoasă
Când me uitu la ea

— — —

Elisa s'aru putè Țice, *Lisișoara* e cu ne-
putință in poesie ; *c'est du style de femme de*
chambre.

Ăncă odată : poetul nu are să reproducă
realitatea crudă ; și dacă pe amanta sa o
chiamă in realitate Ioana sau Lisișoara, a-
tunci să-și păstreze numele pentru elu, dar
să nu-lu pună in poesie, căci prin aceasta
și-o injosesce. De poetu trebuie să se Țică
ceea ce Țicea Schiller de amicitia junelui
Piccolomini ;

Căci elu sta lângă mine ca juneța mea
Și din realitate imi făcea unu visu,
Asupra tipelor palpabile
A lucrurilor astei lumi vulgare
Tințându al aurorei magicu vĕlu.
De sufletul lui june, luminate și
Miraculoase deveneau
In ochii mei uimiți, figurele
Banale, seci a le vieței.

3. Cea din urmă asemănare între pasiune și poezie ce ne amu propusu a analiză (pag. 55), este *desvoltarea grabnică și crescendă spre culminațiunea finală*, ce o au amëndoue in comunu.

Pasiunea este o stare abnormală a sufletului omenescu. Incordarea senzațiunilor, prin care se caracterizează, nu poate dură mult fără a pune sufletul in pericolu, și termina-rea ei, in proporțiune cu natura acestui afectu, constitue totdeauna o crisă intelectuală și fizică, a cărei scară variază de la plânsu până la nebunie. Șirul fenomenelor pasiunii nu este decât apropierea crescendă spre acea catastrofă.

Poesia ne presintă aceeași însușire: și ea are cu necesitate unu punctu de culmina-

țiune, în care se concentrează ideile ei și pe lângă care toate celelalte expresii erau numai elemente preparatorii, oare cum grade de înălțare; și de sigur strofa, în care culminează poezia, este și cea d'întâi, care s'a prezentat în fantazia poetului în momentul concepțiunii și pentru resăvirea căreia poetul a compus pe celelalte; ea este esința, este întemplantarea poeziei și totdeodată măsura pentru efectul ce-lu produce; de la ea atărnă lungimea sau scurtimea opului, de la ea și tonul, în care este conceput: atâtea strofe și acea culoare trebuie să aibă o poezie, câte și care se ceru pentru ca strofa culminantă să ne facă impresiunea cea mai mare.

Unu exemplu eminentu de culminațiune este poezia lui Goethe „Erlkoenig“*):

CRAIUȚ CODRULUI.

Prin vântu, prin codru'n al nopții sinu
Trece călare tatăl bătrănu,
Elu ține'n brațe copilul seu
Și-l strânge dulce la peptu mereu.

*) Traducere de D. N. Schelitti.

Copile dragă, ce teamă ai?
—Tată, nu veți pe-al codrului craiu
Că-a sa coronă pe capul seu?
—E ceața numai, copilul meu.'

„Copile dulce, mult te-acceptămu,
„Jocuri frumoase hai să jucăm,
„Flori pentru tine am câte'i vreă,
„Rochiți de aurți muma ți'a da.“

—Tată, pe rege n'ai aușitu
In taină câte mi-a făgăduitu?
—Copile-ți pare, te-ai înșelatu,
Prin frunzi uscate vânt'a suflatu.

„Cu mine dragă de vei veni,
„Fetele mele te vor sluji,
„Fetele mele te-or dismerdă,
„Și'n visuri dulce te-oru legănă.“

—Nu veți tu tată colo cum jocu
A regelui fete pe negrul locu?
—Uită-te bine, sunt trunchiuri mari
Și crengi călute din vechi stejari!

„Plăcuta ta față mult o iubescu,
„De nu vii singuru, eu te răpescu.“
—Tată, ah tată, mâna a'ntinsu,
Craiuul pădurei eată m'a prinsu!

Tatăl in spaimă aleargă mereu,
Băiatul geme in brațul seu,
Și când in curte elu a intratu,
Mortu pe copilu in brațe-a aflatu.

Ca exemplu va fi tot așa de lămurită următoarea poezie mai scurtă de Th. Gautier.*)

NORUL

Sultana vrea să intre în baia din grădină,
Ea ultima să haină acum a asvêrlitu,
Și p'êru'n libertate ca o mantă divină
Pe corpul seu celu fragedu voios s'a respânditu.

De sus eată Sultanul la d'ênsa că privesce
Și barba își desmearďă, ȃic'êndu în g'ândul seu:
Pe turnu Eunucul aprigu se primblă și p'ăzesce,
Și nimeni p'astă lume n'o vede decăt eu.

Dar lucru de mirare! unu noru din ceru respunde
ȃic'ênd: „și eu, o doamne, o v'êdu colo de sus,
„V'êdu sinu-i ce se umflă snb limpedele unde
„Și corpul-i ce nudu șede sub ochii mei espusu.“

Ahmetu să făcù galbinu ca luna intristată,
Scose din brău hamgerul cu artă ciselatu...
Sultana favorită în sânge stă 'necată,
Ear norul celu fantasticu pe ceruri a sburatu.

În fine mai reproducem o dată din publicațiuni anterioare faimoasa baladă a lui Uhland **)

*) Traducere de D. V. Pogor.

***) Traducere de D. V. Pogor.

BLESTEMUL CĂNTĂREȚULUI.

Eră in vremea veche unu măndru naltu castelu,
Departe pân' la mare pe câmpuri domnea elu;
In juru grădini tufaoase cu flori se'ncoronau,
Din ele recoroase cascade se vërsau.

Acolo-unu aprigu rege departe 'nvingătoru
Pe tronul seu stă galbenu, tăcutu, ingrozitoru,
Căci ce găndesce-i spaimă și ce vede-i mânia
Și ce vorbesce-i moarte și sânge ce elu scrie.

La elu sosiră-odată doi nobili căntăreți,
Albindu unul, ear altul ornatu cu galbeni creți.
Pe celu bătrănu cu harfa-i, unu calu mărețu purtă,
Celu tănëru ca o floare, urmându voiosu saltă.

Dise atunci bătrănul: Curagiu, o fëtu frumosu,
Gătesce măndre cănturi și glasul celu duiosu,
In plănsu și'n voe bună puternic să căntămu,
P'alu regelui crudu sufletu avemu să'nduioșămu.

In sala cea măreață iat' amëndoi că stau,
Și regele, regina pe tronuri ascultau.
Celu rege, ca furtuna, e crudu plinu de flori,
Regina, dulce, blândă, ca luna dintre nori.

Incepe p'a lui strune bătrănul a cănta,
Bogate, mai bogate elu tonuri inalța;
Ear vocea celui tănëru, mai pură și mai vie,
Contrastă cu a harfei profundă armonie.

Ei căntu de libertate, plăcere și amoru,
Bravură și credință, sfințenie și doru;

Ei cântu de totu ce-i dulce și'n inimă pătrunde,
Ei cântu de totu ce-i nobilu și'n suflete respunde.

S'au stinsu pe ori ce buze ironica zimbire,
Totu cercul care ascultă, se'nchină cu uimire;
Regina transportată, cu sufletu 'ncântatu,
O roză cântărețului din sinu au aruncatu.

—Mi-ați înșelatu poporul—Femeia mi-o răpiți!
Răcnesce crudul rege, și toți stau impietriți.
Pe tănăru elu atunce cu sabia a lovitu,
Din piept in locu de cânturi roșu sânge a sbucnitu !

Poporul, ca de vânturi gonitu, se depărtează,
In brațele harfistului celu tănăru ecpirează.
Bătrânul trupul palidu pe calu au aședatu
Și fața coperindu-i tăcutu s'a depărtatu.

Trecându sub poarta 'naltă elu ănsă se opresce
Și harfa d'o coloață de marmură zădrobesce,
De glasul seu castelul intregu a resonatu
Ș'in astfelu de cuvinte grozav a blestematu :

„Vai voue, bolte 'nalte, subt arcurile voastre
„Eternu să nu resune d'acum cântări d'a noastre!
„Ci numai jale, plânsuri și pașii cei de sclavu,
„Pân ce geniul resbunării din voi va face pravu.

„Vai voue, grădini măndre, ce'n flori vă veseliți,
„L'acestu capu mortu și palidu uitați-vă, priviți.
„Să vestejiți ca dănsul, să sece ori ce isvoru,
„Și piatră și pustie să fiți in viitoru.

„Vai ție ! aprigu rege cu ochii impietriți,
„Zadarnic porți corone de multe biruinți.

„Să fie alu teu nume etern d'acum uitatu
„Și adăncu in intinericu să fie cufundatu.“

Așa di se bătrănul—Cerul l'au auzitu,
Și boltele'su ruine, păreții s'au zdrobitu.
O singură colonă trecutul atestează,
Ș'aceasta se clintese spre noapte ca să caadă.

Grădinele frumoase acum s'au dărămatu,
Nu veți copacu cu umbră, isvoarele au secatu;
De regele celu aprigu vr'unu cântu nu pomenesce:
Blestemul cântărețului astfel se implinesce.

In aceste trei poesii este o *faptă* de catastrofă, care înseamnă culminațiunea; însă culminațiunea există și acolo, unde poetul arată numai impresiuni interioare. D. e.

Pe a lacului suprață
Rađa lunei se adapă,
Rose palide 'mpletese
Pintre trestia din apă.

Cerbi se primblă lângă țermuri
Sus la ceru cătându,
In tufișu deabia se mișcă
Paserea visându.

Ochiul meu se pleacă 'n lacrimi,
Prin întreaga-mi fire
Ca o rugăciune trece
O dulce suvenire.

(trad. din *N. Lenau*.)

Ce sburatu, ce vijiire!
E unu pilcu de ciocărlii!
Multe flutură prin arbori,
Alte sboară pe câmpii;

Una sus la ceru se urcă
Pe scara cântului seu;
Ănsă cea mai cântăreață
S'a ascunsu in peptul meu.

(trad. din *Uhland.*)

Pentru susținerea opiniei noastre vomu cită acum, ca și la paragrafi precedenti, câteva exemple de poezii rele, a căror eroare consistă in neobservarea regulei de culminare.

Ceea d'intăi eroare in această privință se poate comite prin lipsa totală de culminațiune. Atunci strofele urmează unele după altele fără vre o măsură, după care să se așede șirul lor, așa încât strofa din mijlocu ar putè să fie tot așa de bine cea d'intăi sau cea din urmă și poezia nu mai produce impresiunea unui intregu, ci a unei inșirări de strofe desunite.

Ăngerelu, sufletu curatu!
A ta roșioară față,
Trupu tinerelu delicatu
Mi scurtează-a mea viață.

Darurile de la fire
Cu care esci infrumusețită,
Sunt mai sus de omenire,
Prea frumoasă Afrodită!

Nici Minerva, nici Juna,
Ma nici frumoasa Diana,
Nu-e ca tine nici una,
Nici a lui Venus icoana,

Luna e strălucitoare,
Ânsă a le sale rațe
Nu-s așa desfătătoare
Ca delicata ta vață.

A tei frumoși ochișori
Scotu ruge in ver ce față,
Precum face uneori
Soarele in noru roșată.

De a tale dulci cuvinte
De-aru fi inima de peatră,
Sau ori căț de aspră minte
Tot se va muiă indată.

Ori ce strofă din această poesie, estrasă earăși din mult-citata „Culesiune“ a studenților Oradiani, se poate scoate din șirul seu și se poate pune in locul ori cărei strofe anterioare sau posterioare, fără a schimba impresiunea.

O altă eroare în contra regulei noastre este lipsa gradatiunii în culminare. Atunci partea cea mai însemnată a poeziei, impresiunea ei cea mai intensivă, se cuprinde deja la început, și totu ce urmează este numai o scădere a simțimentului: poezia nu merge spre culminațiune, ci spre decadență.

Simțu că consumă fără 'ncetare
Unu focu putinte sufletul meu,
Câte o dată în desperare
Uitu chiar voința lui Dumnezeu.

Insași natura ađi me desparte
De o ființă ce o iubescu,
Și nu potu altfel decât prin moarte
Ear lângă dēnsa să mai trăescu.

Vai! suvenire de fericire
Ăncă păstrează inima mea:
În toate afu nemulțumire,
Căci eu departe suspinu de ea.

Cum unu poetu adevăratu, care simte în realitate și nu simulează numai, ar pute vre odată, după ce a început a ne spune că este așa de desperatu, încât uită pe d-đeu și

vrea să seucidă, să termine dicându, că este nemulțemitu și că suspină!

Așa este de neapărată observarea culminațiunii crescende in poesie, incăt nu numai o eroare capitală ca cea precedentă, dar și unu singuru cuventu, care intrerupe gradațiunea și o abate, poate nimici totu efectul.

—Acela ce te iubesc
Suspină ȃioa, noaptea *mercu*,
Și tot la tine dēnsul gāudesce,
Căci esci in lume idolul seu.

Dragă Eliso, a sa frumsețe
Și aru da-o rosa pe chipul teu;
Și *chiar și* crinul a sale-albețe
P'e ceea ce luce in sinul teu.

Așa dar cela ce te iubesc,
Iți poate spune *intr'unu cuventu*,
Că pentru tine dēnsul trāesce,
Căci esci unu *āngeru p'acestu pāmentu*.

Credemu că nu mai este de trebuință a aduce și alte esemple de asemenea cuvinte fără sensu introduse numai pentru a completa numărul silabelor din versu; căci in toate colecțiunile de poesii rumăne se potu găsi

in mare cătățime și totdeauna au de efectu de a face poesia imposibilă. Ci ne rămăne numai a trage conclusiunea resumătoare din toate esemplele ce le amu studiatu până acum in urma teoriei despre condițiunea ideală a poesiei.

După ce amu constatat in posesiile precedente, că se află identitate intre ele și intre semnele caracteristice ale simțimentului și pasiunei, și totodată că in posesiile cele rele eroarea provenea din ignorarea acestei identități: conchidemu prin inducțiune, ceea ce afirmasemu *a priori*, că poesia cea adevărată nu este decât unu simțimentu sau o pasiune, manifestate in formă estetică.

De aci resultă, că totu ce este productu al reflectiunii esclusive, politica, morala, teoriile științifice, etc., nu intră in tărĕmul poesiei, și ori ce incercare pentru aceasta a fostu o eroare. Esemple sunt din nenorocire prea multe in literatura rumănă, pentru a mai avĕ trebuință de o nouă citare in disertațiunea

noastră. Câteva, adecă cele politice, se află la finea părții I; pentru altele, și mai ales pentru falsa aplicare a formei poetice la opiniuni asupra științelor, a patriei, a viitorului, a lui Dumuețeu, etc., ne potu servi de colecțiune esemplară poesiile D-lui Heliade, care cu toată vioiciunea inteligenței nu arată în scrierile sale nici o inspirațiune de adevăratu poetu, ci numai o adunare de reflecțiuni manierate.

Să nu uitămu, că în poezii cei mari, a căror chemare poetică este mai presus de contestațiune, în Corneille, Racine, Shakespeare, Schiller, Goethe, nu se află nici unu singuru versu de politică sau de teorii serioase asupra științelor. Nu că poesia ar fi nedemnă de reflecțiune științifică sau reflecțiunea științifică nedemnă de poesie: dar aceste sfere provinu din operațiuni așa de radical osebite a le minții omenesci, încât confusiunea lor este cu neputință și anume cu neputință într'o stare sănătoasă a literaturii. Unde se întâmplă, este unu simptomu rău nu numai pentru literatură, ci și pentru viața publică. Căci ne-

cunoștința osebirei sferelor în literatură merge paralel cu ignorarea competenței autorităților în statu, și când se introduc reflecțiuni politice în poezie, se introduc și fantasii poetice în politică — două confuziuni, între care este greu a decide, care este mai periculoasă.

Recapitulându acum toate conclusiunile, ce amu incercatu a le demonstra in disertațiunea de față, dobëndim următoarele idei principale asupra poesiei :

Poesia cere ca o condițiune materială a existenței ei imagini sensibile; ear condițiunea ei ideală sunt simțiminte și pasiuni.

Din condițiunea materială se esplică determinarea cuvintelor, epitetele, personificările și comparațiunile juste și noue, și totdeodată regula negativă, că poesia să se ferească de noțiuni abstracte.

Din condițiunea ideală se esplică mișcarea reprezentațiunilor, mărirea obiectului și dezvoltarea gradată spre culminațiune, și totdeodată regula negativă, că poesia să se ferească de obiecte a le simplei reflecțiuni.

Aceste adevăruri le amu demonstratu, pe cât se poate demonstra o materie estetică, atât prin cercetări teoretice, cât și prin esperiință din esemple.

Scopul lor nu este și nu poate fi de a produce poeți: nici odată estetica nu a creatu frumosul, precum nici odată logica nu a creatu adevărul. Dar scopul lor este de a ne feri de mediocritățile, care fără nici o chemare interioară pretindu a fi poeți, și acestu scopu ilu poate ajunge estetica. Căci asemenea discipline au doue mari foloase:

Ele indeamnă ăntăi pe acela, care are talentul innăscutu, de a se perfecționă in artea sa, desceptându-i atențiunea la multe particularități importante, pe care altfel le ar fi trecutu cu vederea;

Ele contribue al doilea, a da publicului o măsură sigură pentru a distinge adevărul de eroare și frumosul de uritu.

In această din urmă privință ne a părutu importantă pentru noi o cercetare critică asupra poesiei rumăne. Căci mica noastră literatură poetică este in pericolu de a confunda acea distingere elementară. Majoritatea poeților rumăni nu merită numele ce și-lu usurpă: din producțiunile lor se vede numai o fantasie seacă de imagini originale și o inimă

goală de simțiri adevărate, și mai bine le ar fi fostu lor și noue, dacă nici odată nu aru fi lătu publicu produțiunile lor nedemne de limbagiul muselor. Căci dacă lipsa de ori ce literatură este unul din semnele de barbarie a popoarelor, o literatură falsă și urită este celu d'intăi pasu spre degradarea culturii începēde.

Aci devine prima datorie a sciinței de a se opune in contra reului contagiosu. O critică serioasă trebuie să arete modelele bune căte au mai remasu și să le distingă de cele rele, și, curățindu astfel literatura de abundența erorilor, să prepare junei generațiuni unu câmpu liberu pentru indreptare.

ESEMPL
DE
POESII RUMĂNE.

I

POESII LIRICE

CS

Dedicație, de *V. Alexandri*.
Sonetu, de *A. Silleanu*.
Privescu, de *T. Șerbănescu*.
Cinel-Cinel, de *V. Alexandri*.
Doru, de *T. Șerbănescu*.
Unei Doamne, de *N. Nicoleanu*.
Nu veți tu, de *M. D. Cornea*.
Seninu și furtună, de *I. Negruzzi*.
Vecina noastră, de *N. Georgescu*.
O victimă, de *N. Nicoleanu*.
Nepăsare, de *I. Negruzzi*.

DEDICAȚIE.

Tu care esci perdută în neagra vecinicie,
Stea dulce și iubită a sufletului meu!
Și care odinioară luceai atât de vie
Pe când eram în lume tu singură și eu!

O! blândă, mult duioasă și tainică lumină!
În veci pînă la steluțe te căut al meu dor,
Ș'adese ori la tine, când noaptea e senină,
Pe plaiul nemuririi se 'nalță c'unu lungu sboru.

Trecut-au ani de lacrimi, și mulți vor trece încă
Din ora de urgie în care te-amu perdutu!
Și doru-mi nu s'alină, și jalea mea adâncă
Ca trista vecinicie e fără de trecutu!

Plăceri dulci a iubirei, plăceri încântătoare,
Simțiri, mărețe visuri de falnicu viitoru,
V'ați stinsu într'o clipală ca stele trecătoare
Ce las' unu intunericu adâncu in urma lor.

V'ați stinsu și de atunce in cruda-mi rățăcire
N'amu altă mângăere mai vie pe pământu
Decât să'nalțu la tine duioasa mea gândire,
Stelușă zimbitoare dincolo de mormentu!

Căci mult, ah! mult in viață eu te-am iubit pe tine,
O! dulce desmerdare a sufletului meu!
Și multă fericire ai revărsatu in mine
Pe când eram în lume tu singură și eu!

Frumoasă ângereală cu albe aripioare!
Precum unu visu de auru in viață-mi ai lucitu,
Și'n ceruri cu grăbire, ca unu mirosu de floare,
Te-ai dusu, lăsându-mi numai unu suveniru iubit.

Unu suveniru, comoară de visuri fericite,
De scumpe și ferbinte și dulce sărutări,
De zile luminoase și indumnețeite,
De nopți Venețiane și pline de 'ncântări.

Unu suveniru poeticu, corona vieții mele,
Ce mângăe și 'nvie duioas' inima mea,

Și care se unesce cu harpele din stele
Când mă inchinu la tine, o! dragă lină stea!

Tu dar ce prin iubire, la'alu iubirii soare,
Ai deșteptatu in mine poetice simțiri,
Primesce'n altă lume aceste lăcrimioare
Ca unu resunetu dulce de-a noastre dulci iubiri!

SONETU.

Peste țermuri depărtate
Veți tu riul călătoru
Cum in valuri turburate
Se asvârle in izvoru ?

P'alui maluri singurate
Veți cum vântul mugitoru
Mișcă trestia ș'o bate
Șuerând ingrozitoru ?

Riu-i viața-mi sbuciumată,
Ș'acea trestie mișcată
E-alu meu sufletu durerosu;

Viitorul ce m'așteaptă
E pustia cea deșartă
De pe malul nisiposu.

P R I V E Ș C U .

Privescu cerul în uimire,
Apoi mă'ntorcu și privescu
Cu totu sufletu'n privire
Ochi-ți d'unu azuru cerescu.

Și nu potu de a nu-ți dice :
Ochii tăi, scumpu angerelu!
Sunt, ah! crede p'unu ferice,
Doue picături de ceru.

Picături!.. dar fie-care
Este unu adâncu misteru,
Fie-care e unu soare,
Fie-care e unu ceru!

Duce-m'ași viața toată,
Ca să scapu d'al vieței chinu,
Păn' in lumea ceea-l-altă,
D'unde cei duși nu mai vinu !

Ș'atunci pe pământu, atunce
Acei care m'au iubit
Să insemne cu o cruce
Locul unde m'am opritu !

UNEI DOAMNE.

De se va 'ntempla s'ajungă aste rënduri pân' la tine
Și citindu-le să cugeți făr' de voia ta la mine,

Nu gânde că sunt in doliu cufundatu și plinu de doru,
Căci te'nșeli, dacă vei crede, că duioasa mea simțire
Căutându a ta presință și'ntălnindu a ta privire

A dorigu al teu amoru.

Tu nu erai, de cât umbra ce-mi servia de apărare,
Ca să nu-mi topească ochii rațele nemuritoare

Din sufletul, ce iubescu;

Tu nu erai, de cât pânza tot d'auna suspendată,
Subt care ascundea suspinul a mea inimă'nfocată

Privindu chipu'i ângerescu.

Negreșitu, ai ochii negrii și spręcenele arcate,
Fața albă și pe umeri doue plete aruncate
D'unu negru posomoritu!
Dar ce vrei! Sunt unu selbaticu d'o natură necioplită!
Mie-mi trebuie unu sufletu, ear nu piele lustruită,
Ca să nu moru de uritu!

NU VEȚI TU !

Nu veți tu a ta durere
Cum te 'mpinge spre mormentu,
Cat' aiurea mângăere,
Fete'su multe pe pământu!

Mai găsi-vei tu sub soare
Unu përu negru-unu chipu iubit,
O țină fermecătoare
Ce te-ar face fericitu!

—Și cu alt' aici sub soare
Așu putè fi norocitu,
Dar cu alta fi-voiu oare
Așa de nefericitu?

Picături in suprafață,
Dar ca spaciul fără fundu,
Câte lumi in a lor ceață
Și-adăncime se ascundu!

Fericirea mea e mare,
Ah! măsoar-o'n ochii mei:
Universul *unu* ceru are,
Eu am *doue* 'n ochii tăi!

CINEL - CINEL.

Păstorul țice: Cinel-cinel,
Copilei june de lângă el.
„Done steluțe cu raze line
„Lăsat-au ceriul plinu de lumine,
„Și pe-a ta frunte ele au cățutu.
„Ghici, drăguliță, că le sărutu.“

Nu ghici 'ndată
Gingașa fată
Și pe o chi dulce fu sărutată.

Păstoriul țise încă: Cinel,
Copilei blânde de lângă el.
„O veți inchisă, rumena floare,

„Cum se deschide, veđi lăcramioare,
„Și pe-a ta față ea s'au născutu.
„Ghici, drăguliță, că o sărutu.“

Nu ghici 'ndată
Vesela fată
Și pe guriță fu sărutată.

Păstoriul ți se eară: Cinel,
Copilei mândre de lângă elu.
„Albe, rotunde, doue-aripioare
„Ne'ncetatu saltă la ceru să sboare,
„Și tu'n robie le-ai tot ținutu.
„Ghici, drăguliță, că le sărutu.“

Nu ghici 'ndată
Rumena fată
Și pe sinu fragedu fu sărutată.

D O R U.

Bate vântul, bate tare,
Bate de la răsăritu
Și-mi aduce doru de mare,
Doru de lungu călătoritu!

Duce-m'ași atunci in lume
Fără să mă mai oprescu,
Prin pustiuri fără nume,
Mari ca golu-mi sufietescu!

SENINU ȘI FURTUNĂ.

Noaptea profundă
In ea cufundă
Pământul june reînflorit,

Bolta senină
Blândă lumină
Varsă din sinul seu auritu;

Si totul tace,
Divină pace
Peste natură domnesce linu,

Dar o furtună
Geme și tună
In alu meu sufletu sdrobotu de chinu.

Ah! Nici o rază
Nu luminează
Noaptea profundă ce m'a coprinu,

Inima-i ruptă
De lunga luptă
Ce amoru și ură crudu au incinsu.

VECINA NOASTRĂ.

Când te arăți tu la fereastră
Cu unu aeru gânditoru,
Doamne! ȕicu: Vecina noastră
S'o sărutu ș'apoi să moru !

Amu visatu unu visu fericu
Noaptea de ala-l-tăieri,
Dumnezeu părù și-mi ȕice:
„ Voiu să-ȕi dau ori ce tu ceri,

„Vei tu auru ? Vei putere ?
Glorie, coroni, măririi ?
Din a cerului avere
Din ce vei, împărtăşiri ?

„Muritoru prin soarta voastră,
Eu te facu nemuritoru ! “
—Doamne! dăcu : Vecina noastră
S'o sărutu ş'apoi să moru,

O VICTIMA.

„Ți se va erta mult“

„Căci ai iubitu mult.“

Albă cu ochii negrii și dulce ca o fee,
Unu capu blondinu de ăngeru pe umeri de femee,
Atăt era de pală ș'atăt de gânditoare,
Căt s'ar fi ăisu o umbră, streină călătoare,
Sau geniu ce se lasă din ceriuri pe pământu
Și merge să jelească virtutea p'unu mormentu,
La gātu purta o cruce, simbolu de sărăcie,
Și'n inimă durerea, eternă bogăție,
Acelor ce pe lume se ăicu desmoșteniți.
Vai! negreșit aleșii, sunt cei nefericiți!

Sfiosu 'i—era suspinul și glasul tristu, dar dulce!
Să fie cântul serii, ce plănge și se duce
Să și verse voluptatea p'unu locu mai fericitu?

Să fie cea din urmă oftare de iubitu,
Suspînul unui sufletu ce 'n ultimul avântu
Își mai întoarce ochii cu milă spre pămîntu ?

Dar iat'o se ridică, și pală, inspirată,
Suspînă cu putere p'o notă desolată
Unu cîntecu, ce se pierde prin umbre tresărindu
Ca dorul și speranța proscrisului murindu.

„Amoru, scîntee smulsă din rațele ceresci !
Tu care dăndu vieța și moartea pregătesci;
Ființa ta de flacări ca geniul proscrisu
Și'a suspendatu locașul pe margini de abisu
Căt inima, ce sboară spre elu și se ridică,
Se'ntoarce 'ngălbinită de jale și de frică,
Și strănsă violată de brațu-ți nevădutu,
Ca undele perdute p'unu riu necunoscutu,
Alunecă din sinul plăcerii d'aurite
Pe brațele durerii de lacrimi vestejite,
P'alu cărui patu veghiază, suspînă și tresare
Căința, gelosia și cruda desperare.
Căci unde'i muritorul, vai! care n'a gustatu
Din cupa ta veninul?—Și cin' s'a lăndatu,
Când furiile soartei pe capu'i se ridică,
Să și fi privitu ruina in față fără frică
Și fără remușcare?—Suspînul infortunii
Nu'i tânguiosu și dulce ca glasul rugăciunii,
Ci tristu, amaru ca dorul, ce geme p'o ruină,
Și negru ca o noapte, lipsită de lumină! “. . . .

A candelii lucire d'o dată tremură,
Iar dulcea creatură tăcù și espiră!

NEPASARE.

Marea geme și vnesce
Și s'asvârle'n sus și'n jos,
Cerul tună și trăsnesce,
Vântul urlă fioros.

Vasul fragedu se despică,
Valuri negre-lu învălesc,
Când spre nouri ilu ridică,
Când in funduri ilu isbescu.

Și pe vasu in desperare
Toți aleargă nesfirșit,
Nicăiri nu vedu scapare,
Groaza morții i-a lovit.

Și ochiri și brațe mute
Ridicu spre Mântuitoru,
Să se'ndure să-i ajute
Cu cerescu-i ajutoru.

Singuru, fără de mișcare
De catargu stau reșimatu
Și privescu cu nepăsare
Oceanu 'nfuriatu,

Căci puțin imi face mie,
Dacă marea m'a 'ngropă,
Sau de inima-mi pustie
Pe pământu voiu mai purtă.

II

FABULE ȘI EPIGRAME.

Toporul și pădurea, de *Gr. Alexandrescu*.

Momița și doue mițe, de *A. Donici*.

Epigramu, de *I. Vacarescu*.

Țiganul și purcelul, de *Gr. Alexandrescu*.

Racul, broasca și știuca, de *A. Donici*.

Epigramu, de *I. Negruzzi*.

Cănele și cățelul, de *Gr. Alexandrescu*.

Lupul și Cucul, de *A. Donici*.

Epigramu, de *N. Nicoleanu*.

Măgarul răsfățatu, de *Gr. Alexandrescu*.

TOPORUL ȘI PĂDUREA.

Minuni în vremea noastră nu văd a se mai face,
Dar că vorbea odată lemne și dobitoace,
Nu rămâne indoială; pentru că de n'ar fi,

Nici nu s'ar povesti.

Și caii lui Ahilu care prooroceau,
Negreșit că au fostu, de vreme ce'lu trăgeau.
Intemplarea ce sciu și voiu s'o povestescu,
Mi-a spus'o unu bătrănu pe care ilu cinstescu,

Și care imi dicea,

Că și elu o sciă

De la strămoșii lui,

Care strămoși ai lui dicea și ei c'o sciu
De la unu altu strămoșu ce nu mai este viu,
Și p'ai cărui strămoși, dău nu pociu să vi'i spuiu.

Intr'o pădure veche, în ce locu nu ne pasă,
Unu țeranu se dusese să'și ia lemne de casă.

Trebue să sciți ănsă, și pociu să dau dovadă,
Că pe vremea aceia toporul n'avea coadă.
Astfelu se incepu toate: vremea desevirșasce,
Ori ce inventă omul, ori ce spiritul nasce.
Așa țeranul nostru, numai cu feru 'n mână,
Incepù să slutească pădurea cea bătrână.
Tufani, palteni, ghindari se îngroziră foarte:
„Tristă veste, prieteni, să ne gătimu de moarte,
Incepură să dică: toporul e aproape!
In fundul unei sobe țeranu-o să ne 'ngroape!“
—„E vre unul d'ai nostri cu elu ca să'i ajute?“
Dise nuu stejaru mare, ce avea ani trei sute
Și care era singuru ceva mai la o parte.
—„Nu.“—„Așa fiți in pace: astă dată avemu parte
Toporul și țeranul alt n'o să isbutească,
Decât să ostenească.“

Stejarul avù dreptate:

După multă silință, cercări îndelungate,
Dându in dreapta și 'n stânga, cu puțină sporire,
Țeranul se intoarse fără de isbitire.

Dar când avù toporul o coadă de lemnu tare,
Puteți judecă singuri, ce tristă întemplantare!

Istoria aceasta d'o fi adevărată,

Imi pare că arată,

Că in fieși ce țeară

Cele mai multe rele nu vin de pe afară,
Nu le aducu străinii, ci ni le face toate
Unu pământeanu d'ai nostri, o rudă sau unu frate.

MOMIȚA ȘI DOUE MIȚE.

In a momitelor țară,
Ce mai nu are hotară,
Odată judecătoare
Era o momiță, care
Chibzuia cu scumpătate
Cumpăna cea de dreptate.
Și iată că la momiță
Se arată doue mițe,
Zgăriete, incrunțate,
In prigonire de moarte,
Părăsindu alu seu lăcașu
Pentr'unu bulgăre de cașu.
Una strigă: „Socotesce!
Cașu eu l'am fost ochitu.“
Alta țipă: „Hotăresce!
Cașu eu l'am dobânditu.“
„Stați!“ le dise lor momița,

„In cumpăna de dreptate
Se va lămuri ființa
Pricinii de cașu urmate.“
Apoi cașu dreptu in doue,
Rumpându'lu ea pre-frumos,
Au pusu intru amândoue
Cumpene câte unu boțu.
Dar când cumpăna rădică,
Vede c'o parte'i mai mică;
Mușcă, cearcă, chibzuesce,
Și bine nu nimeresce.
Acum partea cea mușcată,
Nu trăgea ca cealaltă.
Mușcându ear din acea grea,
Tocma drept nu nimerea.
Și așa până'n sfârșitu
Tot in cumpene au trasu;
Ear mițele s'au trezitu,
Că din cașu n'a mai remasu.

EPIGRAMU.

Căutătura-ți va resboiu,
Zimbirea-ți cere pace:
Și să mă'npacu cu tine voiu,
Dar să mă batu—imi place!

ȚIGANUL ȘI PURCELUL.

Când s'au liberatu țigani, în anul de la Christos
O mie și . . . nu știu câte; unul din ei, omenosu
Vrù și elu să libereze pe unu porcu ce ilu avea
Și în jugu de multă vreme lângă șatră ilu ținea.
Ilu chemâ dar și îi dîse: „porcule, purcelul meu,
Cunoscú insumi din cercare jugul cât este de greu.
De aceea te facu liberu; d'acum poți a viețu
Or cum ți-o plăcea, și hrana singuru a ți-o dobândi.“

„Să trăesci! ănsé stăpâne, în grădini pociu eu intră,
Pepeni, dovlecei și verze fără grijă a mănca?“—
„Ba nu, astea sunt oprite“— „Așa dar îți mulțumescú,
„Cu unu sfortu de libertate drept să spuiu nu mă'nvlescú.
„Ba credu chiar că e rușine, când toți porcii au trăitu
„La coșare în robie, să esu eu mai osebitu,

„Să'mi redicu mai presus botul și de treapta lor să fugu
„Ș'apoi ce ar dice boii vëdëndu-më fără jugu?“

Uni 'nțelegu libertatea ca porcul celu țigănescu;
Alții deprinși cu robia de ea greu se despărțescu.

RACUL, BROASCA ȘI ȘTIUCA.

Racul, broasca și o știucă
Intr'o Ți s'au apucatu
De pe malu in eazu s'aducă
Unu sacu cu grău încărcatu,
Și la elu toți se inhamă:
Tragu, intindu, dar iau de samă
Că sacul stă neclintitu,
Căci să trăgea neunitu.
Racul inapoi se dă,
Broasca tot in sus saltă,
Știuca foarte se isbiă,
Și nimic nu isprăviă.
Nu sciu cine'i vinovatu;
Ănsă pe cât am aflatu,
Sacul in eazu nu s'au trasu,
Ci tot pe locu au remasu.

Aşa'i şi la omenire,
Când in obştii nu'i unire:
Nici o treabă nu se face
Cu isbândă şi cu pace.

EPIGRAMU.

Adio frumoase bucle, adio amoru ferbinte,
Eu mă despartu de tine
Cu sufletul zdrobitu;
Cu mai puțin amoru, dar cu mai multă minte,
Unu altul decât mine
Va fi mai fericitu.

CĂINELE ȘI CĂTELUL.

„Cât imi sunt de urite unele dobitoace,
Cum lupii, urșii, leii, și alte căte-va,
Care credu despre sine că prețescu ceva!
De se tragu din neamu mare,

Asta e o 'ntemplare:

Și eu poate sunt nobilu, dar s'o arētu nu'mi place.
Oamenii spunu adese că 'n țeri civilisate,

Este egalitate.

Toate iau o schimbare, și lumea se cioplesce,
Numai pe noi mândria nu ne mai părăsesce.
Cât pentru mine unul, flește cine scie,

C'o am de bucurie,

Când toată lighioana măcar și cea mai proastă
Căine sadea imi țice, ear nu *domnia-voastră*.“
Așa vorbeà dē-ună-ți cu unu bou oare-care,
Samson dulău de curte ce lătrà foarte tare.

Căţelul Samurachi, ce şedeà la o parte
Ca simplu privitoru,
Auđindu vorba lor,
Şi că nu au mânia nici capriţii deşarte,
S'apropiã îndatã
Sã'şi arête iubirea ce are pentru ei:
„Gândirea voastrã đise, imi pare minunatã,
Şi simţimentul vostru ilu stimezu, fraţii mei“
— „Noi fraţii tãi, respunse Samson plinu de mânia,
Noi fraţii tãi, potae?
O sã-ţi dãmu o bãtae
Care s'o pomenesci.
Cunosci tu cine suntemu, şi ţi se cade tle,
Lichea neruşinatã, astfel sã ne vorbesci?“
— „Dar điceaţi...“ „Şi ce-ţi pasã? Te'ntrebu eu ce điceamu?
Adevãrat vorbeamu,
Cã nu iubescu mãndria şi că urescu pe lei,
Cã voiu egalitate, — dar nu pentru căţei.“

Aceasta intre noi adese o vedemu,
Şi numai cu cei mari egalitate vremu.

LUPUL ȘI CUCUL.

„Remăi sănătosu, vecine!“
A ȝisu lupul cătră cucu,
„Aceste țeri de rău pline
Le părăsescu și mă ducu.
Nu mai potu trăi aice,
De omu, căne prigonitu:
In Arcadia ferice
Este codru de trăitu,
Unde aurita vreme
Impărățesce deplin,
Unde lupul nu se teme
De năpăstile ce'i vinu.
Acolo nu sunt resboae,
Toți in pace viețuescu:
Omul este blându ca oaea,
Ear cãni nici hãmăiescu.“

—„Cale bună, măi vecine!
Dar te rogu să-mi spui curat:
Naravul nu-ți iei cu tine?
Și colții ai lepădatu?“
—„Să'i lepădu? da cum se poate!“
—„Apoi ține minte, frate,
Că la viitoarea iarnă,
Ai să rămăi fără blană.“

Și așa s'au întemplat
Precum cucul i-a cântatu.

Intre oameni ear sunt unii
Cu colți de lupu inzestrați:
Ori in care parte a lumii
Ei vor fi tot ne'mpăcați.

EPIGRAMĂ.

Dacă viața este unu visu,
Dacă de ceea ce-ți este scrisu
Nu-i cu puțință să fii păzitu :
De ce atâta grije și chinu ?
Ia-ți cupa frate, umple-o cu vinu
Și bea, visează până'n sfârșitu

MĂGARUL RESFĂȚATU.

Unu măgaru vëdù odată
P'al seu stăpănu că dormea,
Și s'apropië indată
Binișor a-lu mângăia.
Dar să sciți, că dinainte
Era tristu și supëratu;
Căci vedeà, cu ce cuvinte
Mângăia invederat
Unu cățelușu micu din casă,
Glume jocuri ce'i făcea
Și cu dënsul tot la masă
Dioa, noaptea petreceà.

„O ce rea nenorocire!“
Iși diceà bietul măgaru,

„De ce astă osebire?
Are potaea vr'unu daru?
Eu că alergu până seara,
Că muncescu necontenit,
Aru cu boii toată vara:
Și de fenu chiar sunt lipsitu,
Ba adesea și ciomege
Pe spinare că-mi căștigu.
Asta este a mea lege,
Să mă ierte, surda strigu.
Blestematului de câine,
Căci îi joacă imprejur,
Ei dau cea mai bună pâne,
Și pe mine toți mă'njuru.
Dacă lingușirea este
Mijlocul d'a 'naintă,
Să mă ducu dar fără veste
Ca și dănsul a'i săltă.“

Cugetându astfel in sine,
Vine, calcă 'ncetișor
Și când s'apropie bine,
Ilu lovesce c'unu picioru
Atât de greu in spinare,—
(Ba încă alăturându
Drăgăstosul glasu ce are,
Ca mai multu să'i placă vrëndu)—
Incăt omul de mirare
De durere stăpănit,
Strigă, se vaită tare:
„Săriți că m'a prăpăditu!“
Slugele alergu indată,

Pe jupănu ilu cionăgescu,
Că e *Măgaru* ii arată,
Cu tufele'i mulțemescu.

Nu siliți natura;
Veți fi neplăcuți
Cu talentul care
Nu sunteți născuți,

III

BALADE.

Mihaiu scăpându stindardul, de *D. Bolintineanu.*

Fătu-Logofătu, de *V. Alexandri.*

Umbra lui Mircea, de *Gr. Alexandrescu.*

Mircea la bătae, de *D. Bolintineanu.*

Barcarola, de *A. Sihleanu.*

Capul Avarilor, de *D. Bolintineanu.*

Ceasul rău, de *V. Alexandri.*

Uciagaşul fără voe, de *Gr. Alexandrescu.*

Mărioara, de *D. Bolintineanu.*

Banul Mărăcină, de *V. Alexandri.*

Daniil Sihastru, de *D. Bolintineanu.*

Gondola, de *G. Creţeanu.*

Groza, de *V. Alexandri.*

MIHAIU SCĂPĂNDU STINDARDUL.

Noaptea se intinde și din geana sa
Argintoase lacrimi peste flori vërsa.

Dar setosu de lupte, in văi depărtate,
Unu erou in noapte încă se mai bate.

Singuru elu se luptă in acele văi,
Unde măna morții a culcatu pe-ai sei.

Dar sub mii de brațe trebuie să cađă :
Trece printre Unguri fără ca să-l vađă;

Și stindardul țerei el infășurându,
Către sinu il stringe inapoi cătându.

Și in umbra nopții armasaru-i sboară
Ca o 'nchipuire albă și ușoară.

Spre o apă lată calul s'a 'ndreptatu ;
De maghiari resboinici fuge 'nconjuratu.

Luna după dealuri mergându să se culce,
Ți arată calea și-i suride dulce.

Cei ce îl preurmă se oprescu pe maluri ;
Dar Mihaiu cu calul se aruncă-n valuri

Și de ceea parte singuru ajungându,
Elu imbrățișează calu-i spumegându :

Apoi scoate frământul încă albu de spume,
Și Ți dice: „Liberu mergi de-acum in lume!“

FĚT-LOGOFĚT.

—O! FĚt-Logofete
Cu netede plete,
Cu pĕrul de aurul
Stai, te odihnesce
Că'n dealu te păndesce
Unu negru balauru.

—Frumoasă fetiță
Cu lungă cosiță,
Cu măndru colanu!
De dĕnsul n'am teamă,
Căci am pe-a lui seamă
Voinicu busduganu.

—O! tănăru semețe
Cu blănde măndrețe,
Cu ochii de focu (!)
Balauru'i mare
Și milă nu are...
Stăi, ah! stăi pe locu.

—Luceferu din stele
Cu ochi de porumbele,
Cu față de crinu!
Toți zmeii din lume
Se'nchinu l'al meu nume
Tremuru și se 'nchinu.

—Viteze vestite
Cu arme-aurite,
Cu dulce cuvântu!
El peste munți calcă,
Și'n ceru are o falcă
Ș'una pe pământu.

—Pasăre de munte
Cu salbă pe frunte,
Cu salbă de flori!
Murgul meu când sare,
Trece peste mare
Și zboară prin nori.

—O! Făt-logofete
Cu netede plete,
Cu glasul cerescu!
Nu te dă de-aice,
Nu te dă voinice,
Că eu te iubescu!

—Frumoasă fetiță
Cu lungă costiță,
Cu sinu feciorescu!
Pentru-a ta iubire
Fală sau peire
Vreu se dobândescu!

UMBRA LUI MIRCEA.

LA COZIA.

Ale turnurilor umbre peste unde stau calcate,
Către țermul din protivă se intindu, se prelungescu,
Ș'ale valurilor măndre generații spumegate
Zidul vechiu al monastirei in cadență il isbescu.

Dintr'o peșteră, din ripă, noaptea ese, mă 'npresoară:
Depe multe, depe stâncă, chipuri negre se coboru;
Muschiul zidiului se mișcă... printre iarbă se strecoară
O suflare, care trece ca prin vine unu fioru.

Este ora nălucirei: unu mormentu se desvelesce,
O fantomă 'ncoronată din elu ese... o zărescu...
Ese.. vine către țermuri... stă... in preajma ei privesce...
Riul inapoi se trage... munții vărful își clătescu.

Ascultați...! marea fantomă face semnu... dă o poruncă...
Oștiri, taberi fără număr imprejuru' inviesu.....
Glasul ei se 'ntinde, crește, repetatu din stâncă 'n stâncă,
Transilvania 'l aude, Ungurii se inarmesu.

Oltule, care ai fostu marturu vitejiilor trecute
Și puternici legioane p'a ta margine-ai privitu,
Virtuți mari, fapte cumplite, îți sunt ție cunoscute,
Cine oar' poate să fie omul care te-a 'ngrozitu?

Este elu cum ilu arată sabia lui și armura,*)
Cavaleru de ai credinței, sau alu Tibrului stăpănu,
Traian, gloria Romei ce se luptă cu natura? **)
Uriașu e alu Daciei, sau e Mircea celu bătrănu?

Mircea! imi răspunde dealul; Mircea! Oltul repetează;
Acestu sunetu, acestu nume valurile ilu primescu,
Unul altuia ilu spune, Dunărea se 'nsciințează,
Ș'ale ei spumate unde către mare ilu pornescu.

Sărutare umbră veche! primesce inchinăciune
De la fii ai României care tu o ai cinstitu.
Noi venimu mirarea noastră la mormentu-ți a depune;
Veacurile ce 'nghitu neamuri alu teu nume l'au hrăpitu.

*) In biserica de la Cozia Mircea este zugrăvit în costum de Cruciatu.

**) Pe malul dreptu alu Oltului se vede drumul făcutu de Traian.

Răvna-ți fii neobosită, îndelung' a ta silință:
Până la dănci bătrânețe pe Români înbărbătași;
Ănsă, vai! n'a ertatu soarta să 'ncununi a ta dorință,
Și-alu teu nume moștenire libertăți să ilu lași.

Dar cu slabele-ți mijloace faptele-ți sunt de mirare:
Pricina, nu rezultatul, laude ți-a câștiga:
Întreprinderea-ți fii dreaptă, a fostu nobilă și mare;
De aceea alu teu nume va fi scumpu și nepătatu.

În acelu locașu de peatră, drumu ce duce la vecie,
Unde tu te gândești poate la norodul ce-ai iubit,
Cătu ai simțitu plăcere când a lui Mihai soție*)
A venitu să-ți povestească fapte ce l'au strălucitu!

Noi citimu luptele voastre, cum privimu vechea armură
Ce unu uriașu o dată în resboae a purtat;
Greutatea ei ne apucă, trece slaba-ne măsură,
Ne'ndoimu dac'așa oamenii întru adevăru au statu.

Au trecutu timpi acei, timpi de fapte strălucite,
Ănsă triste și amare; legi, naravuri se'ndulcescu:
Prin științe și prin arte națiile înfrățite
În gândire și în pace drumul gloriei găsescu.

*) Doamna Florica soția lui Mihailu este îngropată în același mormântu cu Mircea, după cum arată inscripția de pe peatră.

Căci resboiul e biciu groaznicu, care moartea ilu iubescce
Și ai lui săngerați dafini națiile ii plătescu;
E a cerului urgie, este focu care topesce
Crângurile in florite, păduri care ilu hrănescu.

.
.

MIRCEA LA BATAE.

Armia maghiară țeara a 'nvălitu,
Soarele veldënd'o a îngălbinitu.

Dar bătrânul Mircea nu se inspăimântă :
Cu o mică ceată de voinici s'avântă.

Nu că elu voesce țeara a scăpa :
Ci va să 'mplinească datoria sa.

Unde este timpul celu de bărbăție,
Când murea Românul pentru o datorie!

Pe unu calu ce mușcă spuma in zăbale
Printre ți și noapte el își face cale.

—„Frații mei! vorbește falnicul bătrănu,
Dumneșeu voit-a ca să moru român.
Celu ce a sa viață țerei sale 'nchină,
Pere ca lumina intr'a sa lumină.
Ce e 'n viața țerei viața unui omu?
Ce e 'n primăvară floarea unui pomu?
Ceea ce prin stele este-o stelioară
Și-n nemărginire unu minutu ce zboară.
Șoimul când se vede prinsu de vânători
Spunu că își sfaramă cuibu și puori.
Astfel decât lanțul brațul să le 'ncingă,
Ce-i român, ce-i nobilu astăzi să se stingă.“

Unde este timpul celu de bărbăție,
Când murea Românul pentr'o datorie?!

BARGAROLA.

A misterului mireasă,
Cu vii stele împrejur,
Măndră stă ca o crăneasă
In palatul său d'azur.

Valul doarme, vântul tace;
Singuru numai eu veghezu,
Și in barca mea imi place
L'a mea dulce să visezu.

Vino, aură iubită,
De mă mângăie ușor,
Păn' la vremea mult dorită
Când in braței am să sboru.

Treceți ceasuri cu grăbire;
De dorinți sunt sfășiați;
Și tu, scumpă nălucire,
Dă-mi semnalul așteptatu.

Ah! ce vădu, nu mă-nșelu oare?
Unu ce filie pe malu?
Dar, — e umbra-i răpitoare
Ce se scaldă într'unu valu.

Mișcă, barca mea ușoară,
Tăiați unda, voi lopeți,
Și tu vesel inimioară
De iubire să te 'mbeți.

—

La a nopții neguroase
Poartă neagră d'abanosu
Bate zorile sfoase
Cu-alu lor degetu aurosu.

Vântul suflă, valul muge—
S'a stinsu scumpul meu deliru!
Dar in barca mea ce fuge
Mă mângăiu c'unu suveniru...

—————

CAPUL AVARILOR.

Prin văile Carpaților
Misterici, neguroase,
Trecea capul casacilor
Cu garde numeroase.

Zăresce lângă-o pestea
Dărămături romane,
Unu templu de-albă marmură
Al Junei daciane:

Iar luna, sufletu umbrelor,
Pe-o neagră stâncă-apare
Și varsă focu pe fețele
Columnelor bizare.

In vestibulul templului
Se vędu mai multe stane,
Cu chipul guvernorilor (!)
Ai Daciei traiane.

Dar turma călętorilor
Vęđęndu-le hulesce,
Și capul lor, cu furie,
Descalcă, vorbesce:

„Căt mi-or lovi vederile
Aceste chipuri mute,
Nu potu să'mpacu eu inima-mi
Cu visele-mi plăcute!“

Elu đice, trage paloșul,
Spre chipuri apoi trece,
Lovesce-o stană repede
Pe sinul ei cel rece.

Atunci in aeru stelele
Cu nori apoși se 'ngănă,
Iar stana 'nalță repede
Pe dęnsul recea-i mănă,

Se mișcă toate stanele,
Pășescu spăimęntătoare,
Și-n noapte calcă, sfarmă
Barbarii sub picioare.

CEASUL REU.

Pe celu dealu pe coaste
Trece-o măndră oaste,
Oaste de Români!
Tot voinici de frunte,
Care mergu să'nfrunte
Oarde de păgâni.

Iar pe-o culme verde
Ce 'ntre munți se perde,
Stau de mi-i privescu
Doue surioare,
Albe lăcrimioare,
Care mi-i jălesc:

—Veți tu, surioară,
Oastea se coboară
Colo pe costișu.
Veți-o cum pătrunde
Pe rându și s'ascunde
Colo 'n stejerișu.

Vail nu se mai vede!
Cine, cine-a crede
Grija ce duc eu,
Oastea că-i purtată
De bătrânul tată
Și de dragul meu?

Ei se duc în vale
Unde țeara 'n jale
Geme cu amaru,
Căci au intratu eară
Sabie în țeară,
Paloșu de Tătaru.

De pe munți în poale
Cu armele goale
Ei mi se coborî
Și p'în cea urdie,
Dragă, a se fie
Mare multu omorî!

Că tata bătrânul
Nu cruță păgănul
Când s'aruncă 'n focu,
Elu e Romănu tare
Ca Stefan celu mare,
Și omu cu norocu.

Pentru elu n'am teamă;
Dar imi facu de teamă
Când stau de gândescu
La dragul Lisandru,
Că-i unu copilandru,
Și mult ilu iubescu!

Elu n'au vĕnatu încă
Decăt șoimi de stăncă,
Cerbi cu coarne mari;
Ș'acù 'ntăia oară
Face, surioară,
Goană de Tătari.

Ș'asa mult mi-e frică
Ș'inima-mi se strică
Când gândescu la elu,
Că mult, mult ăi place
Vitejii a face,
Scumpul tinerelu!

— „Taci, biată copilă!
„Nu-i plânge de milă
„Iubitului tău,
„Căci ferească sfântul
„Să-ți fie cuvântul
„Disu într'unu ceasu reu!

„Hai la mănăstire
„Ca să dămu de scire
„Pustnicului sfântu,
„Să arde tămăie
„Ca să nu remăe
„Tătaru pe pământu.“—

Oastea 'nvingătoare
Au stinsu de la soare
Aprigul dușmanu.
Ea se 'ntoarce 'n munte,
Avându chiar in frunte
Vechiu'i căpitanu.

Ear sermana fată
In zadar, vai! cată
Pe iubitul seu!
Elu in focu căduse,
După ce făcuse
Vitejii de zmeu!..

Din bătrâni se spune
Că sunt ceasuri bune
Și că rele sunt.
Vai de-acei ș'acele
Care'n ceasuri rele
Țicu vre unu cuvântu!

UCIGAȘUL FĂRĂ VOIE.

O temniță adâncă imi e locuința :*)
Prin dese, prin negre zăbrele de feru
O rază perdută imi spune ființa
Cerescului soare, seninului ceru.

Și frigul mēngheață; e umedu pământul;
De ziduri, de lanțuri eu sunt ocolitu:
Aici suferința așteaptă mormēntul,
Căci legile lumii așa au voitu.

*) Subiectul acestei poezii este o întâmplare adevărată. Osânditul socotescu că trăsesse încă, și nu e mai mult de patru ani de când s'a judecatu pricina la tribunaluri, unde elu mărturisindu fapta, cântă a se desvinovăți prin povestirea norocosului visu. Dar judecătorii temēndu-se ca nu cum-va îndurarea cătră acesta să insufle și altora dorința de a visa, au aplicatu pravila care nu coprinde nimicu despre vise. Căci pravila criminală, după cum scimu, e încă nedesevărșită.

Gr. Al.

Adușu ca o crudă, silbatecă feară,
L'a temniți poartă nădejdea-am lăsatu,
Și simțu chinuire atât mai amară
Cu cât a mea soartă eu n'amu meritatu.

O noapte fatală! o noapte cumplită!
Pe patu-mi de trudă dormeamu obositu,
Era despre ȕiuă; soȕia-mi iubită
Șepea lângă mine... unu visu, visu cumplitu!

Văȕuiu: in bătrâne păduri depărtate
Părea că mă afu; eram călătoru;
Dar calea perdusem; pe ramuri uscate
Cănta cucuveaoa cu glasu cobitoru.

Copacii in preajmă-mi părea că 'nvieasă,
Din toată tulpina unu gemetu eșeă,
Flămândă, cumplită, vedeam că'mi urmeasă
O ceată turbată de lupi, ce urlă.

Și eu fugeam iute, fugeam cu grăbire,
Dar locul sub mine de sânge 'nchegatu
Silințe'mi zadarnici punea 'mprotivire;
D'o rece sudoare eram inundatu.

Sufilă unu vântu iute, și luna 'ngrozită
In spaȕiuri vecinici trecea alergându,
Cu stinsele'i rase, cu faȕa'i pălită
Intinze pustiuri abea luminându.

Apoi de o dată in nori se ascunse,
Și lipsa ei dede cumplitul semnal;
In spaima nespusă ce atunci mă pătrunse,
Văduiu trecându moartea pe palidu'i calu.

Scheletu d'altă lume, cu forme cumplite,
Rinjindu către mine privea neclintitu:
In măna'i uscată, in unghi ascuțite
Ținea o femeu... Din capu'i sdrobotitu

Mușcă căte o dată, mușcă cu turbare,
Și creeri și oase din gură'i cădea:
Uimitu remăsese: la ori-ce mișcare
Părea că ea rupe din inima mea.

Dar ceata de fiare o vădu.. mă sosese...
Ferbintea-i suflare acum o simțiu...
Mă plecu, catu, și măna'mi grea peatră 'ntălnesce,
Curagiu desnădejdea imi dă, și... isbiu...

Unu țipetu s'aude:.. eu saiu in picioare,
Din somnu-mi de groază atunci deșteptatu.
Soția-mi lipsită d'a vieți suflare
Zăcea... capu'i tănëru era sfărămatu!

D'atunci țile multe, și nopți osăndite
Pe fruntea'mi trecură! eu nici am simțitu
A lor osebire; vedenii cumplite
Și țipetu-acela in veci m'a 'nsoțitu.

Resună elu seara, l'audu dimineața,
Precum in minutul prin crimă 'nsemnatu;
Si eu trăescu încă! trăescu, căci viața,
Amară pedeapsă, in daru mi s'a datu.

Aci așteptu vremea și ziua dorită;
Să vădu dacă dreptul cerescu împăratu
Privesce la fapta-mi ce este cumplită,
Sau numai la cugetu ce este curatu.

MARIOARA.

—„Dragul dulce-al vieței mele
La oaste s'a dusu,
Și de-atuncea, soare, stele,
Toate au apusu!

Măna mea l'a lui plecare
Calu-i a 'nfrėnatu,
Și 'ntr'o dulce sărutare
Inima mi-a datu.“

Astfel cãntă Marioara
Dup' al ei iubit, u,
Și pe față-i lăcrimioara
Dulce a 'nfloritu.

Ansă eată că sosesc
Mândrul ei amoru,
Și in noaptea ce domnesce
Spune al său doru.

— „In câmpia săngeroasă
Frații mi-am lăsatu,
Și la tine-a mea frumoasă
Eată c'am sburatu.

Căci, veți tu, o dulce nume,
Ăngeru ce iubescul
Fără tine 'n astă lume
Nu potu să trăescu.“

— „Ce ȃici tu, o neferice,
Mândrul meu iubitul
Așa dar eu nu-ți voiu ȃice:
Bine ai venitu!

Dar de nu poți fără mine
In lume-a trăi,
La batae eu cu tine,
Haide, voi veni!“

Amăndoi pe cai s'aruncă
Și prin noapte sboru,

Și trecându prin verdea luncă
Cântă cu amoru:

„Dacă nu poți fără mine
In lume-a trăi,
Pentru țeară, eu cu tine
Dulce voiu muri.“

BANUL MĂRĂCINĂ.

I.

Sus la munte ningé, plouă,
La Craiova pică rouă
Din a nopții ochi ceresci
Și din ochii omenesci.
Dar ce plângu României oare?
Sufletul de ce îi doare?
Plângu unu măndru frățioru
Deslipitu de sinul lor.

Banul tănăru Mărăcină,
Cărui Oltul se inchină,
De pe malu-i a plecatu
Pe-unu fugaru ne'ncălecatu;

A plecatu in lungă cale
Cu ceata slugilor sale
Și cu cinci-șeci de voinici
Adunați toți de pe-aici.

Ei pășescu peste hotare,
Trecu prin satele Maghiare,
Prin orașele Nemțesci,
Prin țeri lungi împărătesci,
Și, in dragostea moșiei,
Ducu Vulturul României
Care'n auru lucitoru
E cusutu pe steagul lor.

Tot pe-a Dunărei verși maluri
Unde umbra'i joacă 'n valuri,
Merge mândrul Craiovanu
Câte zile's într'unu anu,
Și ficiorii mi-lu urmează,
Și fugarii lor nechează,
Și străinii ce 'ntălnescu
Stau in cale de'i privescu.

Pasă ceata călătoare
Când pe noapte când pe soare.
Lungu e drumul, lungu și greu!
Unde mergu așa mereu?
Ei se ducu la vitejie,
Căci au tainica solie
De-a sădi in viitoru
Re'nvierca țerei lor!

II.

Colo 'n' țermuri depărtate,
In a Franței cetate
Vechiul Luvru e deschisu
Poporimei din Paris,
Care-aleargă să privească
Armia Cavalească
Ce din zori s'a adunatu
Lăng' alu Regelui palatu.

Sala tronului e plină
De o magică lumină
Ce se varsă din seninu
Pe frumoase flori de crinu,
Și pe dame strălucite
Tot in auru invălite,
Și pe nobili mult vestiți
Tot cu feru acoperiți.

Filipu Regele s'arată
Cu-a sa frunte 'ncoronată
Și le ȕise: „Nobili frați!
„Scoateți spada și jurați,

„Din a noastră dulce țeară
„Dușmanul străinu să peară!“
Mii de glasuri strigu: „Jurămu
„Franția s'o libeăănu!“

Eată că în sala mare
Unu străinu de-odată pare,
Tănăru, măndru, naltu, frumosu,
La ochire luminosu.
Elu spre tronu mărețu pășese,
Lăngă Rege se opresce,
Și din gură ăice-așa:
„Să trăesci Măria ta!“

Toți s'apropie degrabă.
—„Ce vroesci?“ Regele 'ntreabă.
—„Sunt Romănu de la Carpați,
„Ș'aducu cincideci de barbați,
„Ce sunt gata ca și mine
„De-a muri toți pentru tine,
„Apărându cu brațul lor
„Franția ș'alu ei onoru!

„Țeara mea cu blănde șoapte
„Mi-a ăisu tainic într'o noapte:
„Mergi, copile, inarmatu
„La apusul depărtatu.
„Mergi de varsă alu tău sânge
„Pentru Franția ce plănge,
„Căci și ea pe viitoru
„Mi-a veni în ajutoru.“

Uimitu Regele-atunci ȃice:

—„Bunu sositu la noi, voi nice!

„Spune noue cine esci?

„In Carpaȃi cum te numesci?—

—„Eu sunt Banul Mărcină

„Căru Oltul se inchină.—

—„Ține spada mea in daru,

„Bravu Marcheȃe de Ronsar!“

DANIIL SIHASTRU.

Sub o ripă stearpă pe unu riu in spume,
Unde unu sihastru a fugitu de lume,
Cu vërsarea serii unu străinu sosi.
—*Stefan al Moldovei* vine a-ți vorbi!

—*Stefan al Moldovei*, Daniil ii spune,
Să aștepte afară! sunt in rugăciune.

—Bunule părinte! sunt rănit și 'nvinsu;
Insuși a mea mumă astăzi m'a respinsu!
Viu să-ți cer povață, dacă nu-i mai bine
Turcilor Moldova d'astăzi să se 'nchine? "

Daniil Sihastru domnului a ȕisu:

—„Mă înșeală-auȕul ori eu am unu visu?"

Capul ce se pleacă paloșul nu-l tae,
Dar cu umilință lanțu-l incovoae !
Ce e oare traiul, dacă e robitu ?
Sărbătoare-n care nimeni n'a zimbitu ?
Viața și robia nu potu sta 'mpreună,
Nu e tot d'odată pace și furtună.
Doamne ! tu ai dreptul a schimba-n mormânturi
Pentru ne-atârnare oameni și pământuri ;
Dar nu ai p'acela ca să-i umilești !
Poți ca să îi sfărâmi ; dar nu să-i robesci !
Dacă mâna-ți slabă scepțrul ți-o apasă,
Altuia mai harnicu locul tău îl lasă !
Căci mai bine este supusu lăudatu,
De cât cu rușine domnu și atârnatu !"

Dupre-aceste vorbe, Stefan strănge-oștire
Și 'nvingându păgânii, 'nalță-o monastire.

GONDOLA.

Mergi la Lido, barcarolă!
Țicu doi juni ce-și alegeau
O gondolă 'ntre gondole
Și rițënd in ea săreau.

Ca o umbră ușurică
In lagună ea plutea,
Era neagră mititică
Ș'unu brațu tare o ducea.

Revărsa o lună plină
Peste dealuri dulci luciri,
Făcea brazde de lumină
A lopeții dulci loviri.

Intinși moale pe covoare
Beți d'amoru se sărutau
Și in vise răpitoare
Acei juni se legănu.

O divină melodie
De odată s'auți,
Și in vorbe d'armonie
Vocea ei așa vorbi:

„Să golimu, o al meu mire!
Să golimu cupa d'amoru,
Și pe aripi de iubire
Să sburămu din noru in noru!

„Ca albina atărnată
De o rosă, de unu crinu,
Soarta mea fuse legată
De-al teu rău sau bunu destin.

„Tot așa și a mea busă
E lipită de a ta,
Pentru tine eu sunt musă,
Pentru mine vei cântă.

„Intr'unu cântecu ne vomu duce
De la-apusu până la zori,
Iți voi face leagănu dulce
P'al meu sinu de albe flori.

„Îți voi face și o mantă
D'al meu përu de abanosu,
Și de scumpa ta amantă
Cerul chiar va fi gelosu.

„Spune, nu-e așa iubite,
Că vomu fi prea fericiți ?
Și că ȃile d'aurite
Vomu trăi nedespărțiți ? “

Ea cãntarea nu sfârșise,
Când gondola șovăi—
„Ce faci scumpe ? “ fata ȃise
Și ca ceara 'ngălbenl.

— Oh! voescu ca fericirea
Să o oprescu in al ei sboru,
Voiu să cautu nemurirea
Deșertându cupa d'amoru.

Noi asemenea momente
Nu o să mai întâlnimu . . .
Ai să ȃdicemu vieței: du-te !
Și in brațe să murimu.

GROZA.

Galbenu ca făclia de galbenă ceară
Ce aproape'i ardea,
Pe-o scândură veche aruncatu afară,
De somnul celu vecinicu Groz' acum dormea,
Ear după elu nime, nime nu plângea!

Poporu 'mprejuru'i tristu, cu 'nfiorare,
La elu se uită ;
Unii făceau cruce; alții, de mirare,
Cu mână la gură capul clătină
Ș'incetu lângă dēnsul se șoptiau așa :

„Elu să fie Groza celu vestitu in țeară,
„Și'n sânge 'ncruntatu !

„Elu să fie Groza, celu ce ca o fiară,
„Fără nici o grijă de negrul păcatu,
„Au stinsu țile multe și lege-au calcatu!“

Unu moșneagu atunce, cu o barbă lungă,
La Groza mergându,
Scoase doi bani neteți din vechia sa pungă,
Lângă mortu îi puse, mână'i sărutându,
Mai făcù o cruce și țise plângându:

„Oameni buni! anu iarnă bordeiu-mi arsese,
„Și pe-unu geru cumplitu
„Nevasta-mi cu pruncii pe câmpu rămăsese.
„N'aveamu nici de hrană, nici țolu de 'nvălitu,
„Și nici o putere!.. eram prăpăditu!

„Nu asceptamu altă din mila cerească
„Decăt a muri,
„Când creștinul ista, Domnu-lu odihnească!
„Pe-unu calu albu ca iarna in dealu se ivi,
„Ș'aproape de mine calul își oprì.

„Nu plânge, imi țise, n'ai grijă Române,
„Fă peptu bărbătescu;

„Na, să-ți cumperi haine și casă și pâine....
„Și de-atunci copii-mi ce-lu tot pomenescu,
„Oameni buni! de-atunce in tihnă trăescu.“

Și, sărutându-^l mortul, bătrânul moșneagu
Oftă și se duse cu-alu seu vechiu toiagu;
Ear poporu 'n sgomotu strigă, plinu de jale:
„Dumneșu să ierte păcatele sale!“